



**GEÇİKMİŞ DİL VE KONUŞMASI BULUNAN ÇOCUKLARIN
ALICI VE İFADE EDİCİ SÖZCÜK DAĞARCIĞININ TÜRKÇE
İFADE EDİCİ ve ALICI DİL (TİFALDİ) TESTİ İLE
BELİRLENMESİ**

**Yüksek Lisans Tezi
Beyza Nur SEZER
Eskişehir 2019**

**GECİKMİŞ DİL VE KONUŞMASI BULUNAN ÇOCUKLARIN ALICI VE İFADE
EDİCİ SÖZCÜK DAĞARCIĞININ TÜRKÇE İFADE ve ALICI EDİCİ DİL
(TİFALDİ) TESTİ İLE BELİRLENMESİ**

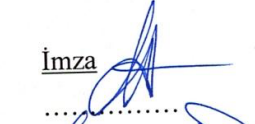
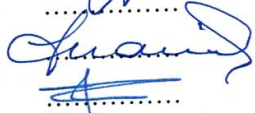

Beyza Nur SEZER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
DİL ve KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aylin Müge TUNÇER**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Mayıs 2019**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Beyza Nur SEZER'in "Gecikmiş Dil ve Konuşması Bulunan Çocukların Alıcı ve İfade Edici Sözcük Dağarcığının Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi ile Belirlenmesi" başlıklı tezi 08.05.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı-Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Dr. Öğr. Ü. Aylin Müge TUNÇER	
Üye	: Prof. Dr. İlknur MAVİŞ	
Üye	: Dr. Öğr. Ü. Mehmet Emrah CANGİ	



Prof. Dr. Nalan GÜNDOĞDU KARABURUN
Enstitü Müdürü

ÖZET
GECİKMiŞ DİL VE KONUŞMASI BULUNAN ÇOCUKLARIN ALICI VE İFADE
EDİCİ SÖZCÜK DAĞARCIĞININ TÜRKÇE İFADE EDİCİ ve ALICI DİL
(TİFALDİ) TESTİ İLE BELİRLENMESİ

Beyza Nur SEZER

Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Mayıs 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aylin Müge TUNÇER

Çocukların dil edinim sürecinde semantik bilginin gelişim göstergesi sözcük dağarcığındaki artıştır. Sözcük dağarcığı gelişiminde yaşanabilecek aksamalar ileride olası dil bozuklukları, sosyal ve akademik problemleri beraberinde getirir. Bu çalışmada 36-59 ay Gecikmiş Dil-Konuşması (GDK) bulunan çocukların alıcı ve ifade edici sözcük dağarcıklarını Türklçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi ile belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda katılımcıların yaş, terapi süresi, terapi çeşidi ve anne-baba eğitim durumu değişkenleri ile TİFALDİ Testi ve Türklçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) alt test puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcılara TEDİL ve TİFALDİ Testlerinin tüm formları uygulanarak ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları hesaplanmıştır.

Araştırmanın katılımcıları Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkeğinde (DİLKOM) GDK tanısı almış yaşları 36-59 ay arasında değişen toplam 36 çocuktan oluşmaktadır. Katılımcılar yaşlarına göre 3 ve 4 yaş; terapi çeşidine, göre bireysel ve grup, anne-baba eğitim durumuna göre; lise ve altı ve lise üstü düzey şeklinde gruplara ayrılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında katılımcıların TİFALDİ-AD eşdeğer yaşları kronolojik yaştan yüksek bulunurken, TİFALDİ-İD eşdeğer yaşları kronolojik yaştan düşük bulunmuştur. TİFALDİ-AD alt puanları ifade edici dil alt puanlarından önde bulunmuştur. TEDİL ve TİFALDİ alt test puanları arasındaki ilişki gruplara göre farklılık göstermektedir. Yaşla birlikte TİFALDİ Testinin tüm alt puanları artış göstermektedir. Terapi süresi 3 yaş grubunun alıcı dil puanlarını, 4 yaş grubununun da ifade edici puanlarını pozitif yönde etkilemektedir. Anne-baba eğitim düzeti ve terapi çeşidine göre TİFALDİ alt test puanları arasında anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir.

Anahtar Sözcükler: Gecikmiş Dil-Konuşma, Sözcük dağarcığı, TİFALDİ Testi

ABSTRACT

DETERMINING THE VOCABULARY LEXICON OF THE CHILDREN WITH LANGUAGE DELAY THROUGH TURKISH EXPRESSIVE AND RECEPTIVE WORD LANGUAGE (TİFALDİ) TEST

Beyza Nur SEZER

Department of Speech and Language Therapy

Programme in Anadolu University, Graduate School of Health Sciences, May 2019

Supervisor: Assoc. Dr. Aylin Müge TUNÇER

The indicator of the semantic knowledge development at children during language acquisition is the increase in the vocabulary. Delays which may occur during the development of the vocabulary bring along the potential language disorders and social & academic problems in future. This study aims to determine the receptive and expressive vocabulary of the 36-59 month old children with language delay through TİFALDİ Test. In line with this aim, how the variables as the participants' age, therapy period, type of the therapy, and parents' education status effect on the score of TİFALDİ and TEDİL sub-test (*the test of early language development in the Turkish language*) was examined. All the forms of the TİFALDİ and TEDİL Tests were implemented to the participants and the raw score, standard score, and peers' ages were calculated.

The study's participants are the 36 children between 36-59-month-old who were diagnosed with language delay at DİLKOM (*the Research Centre for Language and Speech Disorders*). The participants were divided into groups as follows: according to the age, as 3 and 4; according to the type of the therapy, as individual and group; according to the parents' education background, as lower than high school degree (primary school, high school) and above than high school degree (associate degree and above).

Considering the findings of the study, while the equivalent age of TİFALDİ-AD was higher than the chronological age, TİFALDİ-ID equivalent ages were found to be lower than the chronological age. The TIFALDI-AD subscales were predominant in the language sub-scores. The relationship between the TED and TIFALDI subtests varies according to the groups. All subscales of TİFALDİ Test with age increase. The duration of therapy positively affects the recipient language scores of the 3-age group and the expressive scores of the 4-age group. No significant difference was observed between TIFALDI sub-test scores according to parental education and therapy type.

Key words: Language Delay, Vocabulary Growth, TİFALDİ

TEŞEKKÜR

05/04/2019

Türkiye’de Dil ve Konuşma Terapisi Bölümünün açılmasını sağlayarak bizi bu meslekle tanıştıran sayın Prof. Dr. Seyhun Topbaş’a teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca öğrettikleriyle üzerimde sonsuz emeği olan değerli hocalarıma,

Araştırmamın başından beri tüm sorularıma sabırla-samimiyetle yardımcı olan, her toplanmamızda bana yeni fikirleriyle yol gösteren ve desteğini hiç esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Ü. Aylin Müge Tunçer’e,

Derslerdeki keyifli anlatımı ve engin bilgi birikimiyle hepimize çok şey katan, değerli hocam, bölüm başkanım sayın Prof. Dr. İlknur Maviş’e,

Jürimde yer almayı kabul ederek beni mutlu eden sayın hocam Dr. Öğr. Ü. Mehmet Emrah Cangi’ye,

En zorlandığım anlarda beni motive etmek adına elinden gelen her şeyi yaptığına inandığım, tezimin her aşamasında bana destek olan biricik arkadaşım Seda Esersin’e, ne zaman planma konusunda strese girsem kapısını çaldığım, deneyimlerinden yararlandığım sevgili mesai arkadaşım Nevin Yılmaz’a, maddi ve manevi desteklerini her zaman yanımda hissettiğim sevgili dostum Şükriye Kayhan’a, her konuşmamızda bana güzel şeyler katan değerli arkadaşım Elif Meryem Ünsal Akkaya’ya ve tez yazım sürecindeki stresli anlarımızda doyasıya eğlendiğim oda arkadaşım Tuğçe Nergiz’e,

Tüm hayatım boyunca yanımda olan ve desteklerini hiç ama hiç esirgemeyen canım aileme,

Teşekkür ederim.

08/05/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.



Beyza Nur SEZER

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ ve AMAÇ	1
1.1. Giriş	1
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem	4
2. KAYNAK BİLGİSİ	6
2.1. Tipik Dil Gelişimi	6
2.2. Alıcı ve İfade Edici Dil Gelişimi.....	7
2.3. Sözcük Dağarcığı Gelişimi.....	11
2.4. Gecikmiş Dil ve Konuşma Bozukluğu.....	15
2.5. Dil Becerileri Ölçümü: Alıcı ve İfade Edici Dil Becerilerinin Ölçümü	19
3. GEREÇ ve YÖNTEM	23
3.1. Araştırmanın Modeli	23
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	23
3.3. Veri Toplama Aracı	24
3.3.1. Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi.....	24
3.3.2. Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL).....	26
3.4. Uygulama	26
3.5. Verilerin Analizi.....	27
4. BULGULAR ve TARTIŞMA	29
4.1. Bulgular.....	29

4.1.1. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Alt test puanlarının dağılımları nasıldır?	29
4.1.2. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Alt Testi'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?	32
4.1.3. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Alt Test Puanları arasında bir farklılık var mıdır?.....	30
4.1.4. GDK olan çocukların TİFALDİ Testi ve TEDİLnin puanları arasında bir ilişki var mıdır?	39
4.1.5. GDK olan çocukların yaşı ile TİFALDİ Alıcı ve TİFALDİ İfade Edici Dil Alt Testi puanları arasında bir ilişki var mıdır?	41
4.1.6. GDK olan çocukların TİFALDİ alt test puanları 3 ve 4 yaş grupları arasında farklılık göstermekte midir?	42
4.1.7. GDK olan çocukların TİFALDİ alt test puanları ile almış oldukları terapi süresi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?.....	44
4.1.8. 3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil puanları grup terapisi ve bireysel terapi alan çocuklar arasında farklılık göstermekte midir?	46
4.1.9. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Alt Testi puanları anne-babaların eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?	49
4.2. Tartışma	55
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	60
5.1. Sonuç	60
5.2. Sınırlılıklar.....	61
5.3. Öneriler	61
KAYNAKÇA.....	62
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLULAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1. 0-36 ay alıcı ve ifade edici dil gelişimi.....	9
Tablo 3.1. Araştırma Örnekleminde Yer Alan Bağımsız Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri.....	24
Tablo 3.2. TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinde Yer Alan Hedef Sözcüklerin Kategorileri.....	25
Tablo 4.1. 3 yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ Testine ait puanların betimleyici istatistikleri.....	29
Tablo 4.2. 4 yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ Testine ait puanların betimleyici istatistikleri.....	30
Tablo 4.3. Tüm katılımcıları TİFALDİ alt test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları.....	32
Tablo 4.4. 3 yaş grubu TİFALDİ alt test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları.....	33
Tablo 4.5. 4 yaş grubu TİFALDİ alt test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları.....	33
Tablo 4.6. Tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime alt test puanlarının betimleyici istatistikleri.....	34
Tablo 4.7. Tüm katılımcılarının TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları.....	35
Tablo 4.8. 3 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanlarının betimleyici istatistikleri.....	36
Tablo 4.9. 3 yaş grubu katılımcılarının TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları.....	37
Tablo 4.10. 4 yaş grubu TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanlarının betimleyici istatistikleri.....	38

Tablo 4.11.	4 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları.....	39
Tablo 4.12.	Tüm katılımcıların TİFALDİ ve TEDİL Alıcı Dil Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları.....	40
Tablo 4.13.	Tüm katılımcıların TİFALDİ ve TEDİL İfade Edici Dil Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları.....	40
Tablo 4.14	Tüm katılımcıların yaşları ile TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları.....	42
Tablo 4.15.	Tüm katılımcıların yaşları ile TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları.....	42
Tablo 4.16.	3 ve 4 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Test puanlarının Mann- Whitney U testi ile karşılaştırılması.....	43
Tablo 4.17.	3 ve 4 yaş grubu katılımcılarının TİFALDİ İfade Edici Alt Testinin ham puan, standart puan ve eşdeğer yaş arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan Mann Whitney-U Testi sonuçları.....	44
Tablo 4.18.	3 yaş grubu katılımcıların yaşları ile TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları...	45
Tablo 4.19.	4 yaş grubu katılımcıların yaşları ile TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları...	46
Tablo 4.20.	3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı Dil Alt Testi puanlarının grup terapisi ve bireysel terapi alanlar arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U test sonuçları.....	47
Tablo 4.21.	3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanlarının grup terapisi ile bireysel terapi alanlar arasındaki farklılığı belirlemek üzere Uygulanan Mann-Whitney U test sonuçları.....	48

Tablo 4.22.	Tüm katılımcıların TİFALDİ Alt Test puanlarının anne eğitim düzeylerine göre farklılığını belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları.....	49
Tablo 4.23.	Tüm katılımcıların TİFALDİ Alt Test puanlarının baba eğitim düzeylerine göre farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları.....	50
Tablo 4.24.	3 yaş grubu katılımcılarının anne eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alt Testi puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları.....	51
Tablo 4.25.	3 yaş grubu katılımcılarının baba eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alt Testi puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları.....	52
Tablo 4.26.	4 yaş grubu katılımcılarının anne eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alt testi puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları.....	53
Tablo 4.27.	4 yaş grubu katılımcılarının baba eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alt Testi puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları.....	54

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1. 3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt testlerinden aldıkları eşdeğer yaş puanları.....	30
Şekil 4.2. 4 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt testlerinden aldıkları eşdeğer yaş puanları.....	31



SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

AGTE	: Ankara Gelişim Tarama Envanteri
CDI	: MacArthur-Bates Commicative Development Inventories
DİLKOM	: Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi
GDK	: Gecikmiş dil ve konuşma
K- AST	: Sözel Çalışma Belleği Anlamsız Sözcük Tekrarı
KY	: Kronolojik yaş
LDS	: The Language Development Survey
LLE	: Late Language Emergence
Max	: En yüksek değer
Min	: En düşük değer
n	: Katılımcı sayısı
Ort.	: Ortalama
p	: İstatistiksel anlamlılık değeri
SELD	: Slow Expressive Language Development
SS	: Standart sapma
S.O.	: Sıra ortalaması
S.T.	: Sıra toplamları
SPSS	: Statistical Program for Social Science
TEDİL	: Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi
TGG	: Tipik gelişim gösteren
TİFALDİ Testi	: Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi
TİFALDİ-AD	: TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi
TİFALDİ-İD	: TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi
TİGE	: Türkçe İletişim Davranışları Gelişim Envanteri
TODİL	: Türkçe Okul Çağı Dil Gelişimi Testi
U	: Mann-Whitney U Değeri
Q ₂	: Medyan
Z	: Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi- Z Değeri

1. GİRİŞ ve AMAÇ

1.1. Giriş

‘Dil, belirli bir bağlam içinde belli bir amaç ya da kullanım için içerik ya da anlamın bir dilbilimsel biçim ile kodlanması veya simgelenmesidir. Dil, iletişimi gerçekleştirmek amacı ile evren hakkındaki düşüncelerin, uzlaşılmış nedensiz göstergelerle dizgelendiği bir koddur’ (Topbaş ve Maviş, 2004).

İnsanoğlu hayata gözlerini açtığı andan itibaren karmaşık dil sistemi içine doğmaktadır. Anne karnında, sesleri duymayla başlayan dil edinimi, azalarak da olsa ömür boyu devam eder. Her ne kadar çocuğun bulunduğu kültür, çevre, sosyoekonomik durum gibi faktörler çocuğun dil gelişimini etkilese de dil edinim süreçlerinde bir evrensellik bulunmaktadır.

Bebeklerin ilk yıllarında, diğer pek çok beceride olduğu gibi dil becerilerinin gelişimi de çok hızlı şekilde ilerlemektedir. Yeni doğan bebeklerin dil edinimi, ilk haftada anne sesini tanıma ve anadilini diğer dillerden ayırt etmeyle başlamaktadır (deCasper ve Fifer, 1980; Mehler ve ark., 1988). Daha sonra yaşamının ilk altı ayında çeşitli tonlamalarla sesler çıkarmaya başlar ve zamanla ses düzeyinde çözümlenmeler (birleştirme, düzenlemeler) yaparak kendi dillerindeki sesleri üretmeyi keşfeder. Bebekler, 12 ay civarında ilk sözcüklerini söylemeye başlamakta, fonolojik ve dilbilgisel becerilerin de gelişimiyle sözcük dağarcığı çeşitlenmektedir. 18-24 ay civarında ifade edici sözcük dağarcığı ortalama 50 sözcük olmanın yanı sıra ikili sözcük öbeği kombinasyonları da bu dönemde gerçekleşmektedir. 3-4 yaşındaki bir çocuk karmaşık cümle yapıları kullanarak kısa hikâyeler anlatabilmektedir. 5 yaşından sonra çocuklar yetişkin düzeyine yakın konuşmaya sahiptir (Aksu- Koç, 2011).

Dil edinim sürecinde, sözel olmayan iletişim becerileri ve alıcı dil becerileri yaşlılarıyla denk ilerleyen ancak ifade edici dil becerilerinde gecikme gözlenen çocuklara Gecikmiş Dil ve Konuşma (GDK) tanısı konmaktadır. Bu grupta bilişsel bozukluklar, işitme kayıpları ve çevresel uyaran yoksunluğu gibi problemler olmamasına rağmen, 24 ay civarında sözcük dağarcıkları 50 sözcüğün altında ve ikili sözcük kombinasyonları bulunmamaktadır (Paul, 1991; Rescorla, 1989).

Erken dönemde dil problemleri yaşayan bireylerin ileriki zamanlarda, akademik ve sosyal performanslarının da olumsuz etkilendiği görülmektedir. Örneğin, Law’un (2000) çalışmasında okul döneminde okuma problemleri yaşayan çocukların %50’sinde erken ifade edici dil becerilerinde gecikme olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, Law ve

Ward'a (1997) göre, bu çocuklar öğrenme güçlüğü olan popülasyonun çok büyük kısmını oluşturmaktadır.

Sözcük dağarcığı gelişiminde yaşanan herhangi bir gecikme, dil edinimini doğrudan etkilediği için ileride olası dil bozukluğunun öncüsüdür. Çocukların dil kazanım sürecinde, anlam bilgisinin en temel gelişim göstergesi sözcük dağarcığı gelişimidir (Levey ve Polirstok, 2011). Bu nedenle, erken değerlendirmede sözcük dağarcığı testlerinin yeri oldukça önemlidir.

Dil gelişim sürecinde sözcük dağarcığını değerlendirmeye yönelik araçlar ebeveyn raporlarına dayanan ve doğrudan bireye uygulanan testler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Türkçede ebeveyn raporlarına dayanan değerlendirme araçlarına örnek olarak 8-36 aylık çocukların alıcı ve ifade edici sözcük ve jest dağarcığını ölçmeyi amaçlayan Türkçe İletişim Davranışları Gelişim Envanteri (TİGE) gösterilebilir. Bunun yanı sıra tipik dil gelişim gösteren çocukların sözcük dağarcığının norm verilerinin bulunduğu ve bireye doğrudan uygulanan testler arasında Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) ve Peabody Kelime Testi (Katz vd., 1972) bulunmaktadır.

Türkçeye özgü geliştirilmiş olan TİFALDİ Testinin norm çalışmaları sırasında tipik dil gelişimi gösteren (down sendromu, otizm, GDK gibi dil bozukluğu olan çocukların verileri çıkartılarak) çocukların verileri dahil edilerek testin standardizasyonu yapılmıştır. Alan yazına bakıldığında öğrenme güçlüğü olan çocuklar, dudak damak yarığı bulunan çocuklar, okul çağı çocukları ve koklear implantlı çocukların sözcük dağarcığı ile farklı alanları (mizaç, zihin kuramı vb.) karşılaştırmak üzere TİFALDİ Testinin uygulandığı çalışmalar görülmektedir. Aynı zamanda bu test tipik dil gelişimi gösteren çocukların sosyal beceri, kreş eğitimi, bağlanma özellikleri gibi farklı faktörler ile sözcük dağarcığı arasındaki ilişkiyi belirlemek için de kullanmıştır. Ancak GDK olan çocukların sözcük dağarcıklarını belirlemeye yönelik TİFALDİ Testinin kullanıldığı bir çalışma bulunmadığından, bu çalışma sayesinde GDK olan çocukların sözcük dağarcığı değerlendirmelerinde TİFALDİ Testinin dil bozuklukları ile çalışan uzmanlara bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Amaç

Bu çalışmada, GDK olan 36-59 aylık çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerinin Türkçeye özgü geliştirilmiş olan TİFALDİ Testi kullanılarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

- 1) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları nasıl dağılım göstermektedir?
 - a. Tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları nasıl dağılım göstermektedir?
 - b. 36-47 ay (3 yaş) GDK olan TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları nasıl dağılım göstermektedir?
 - c. 48-59 ay (4 yaş) GDK olan TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları nasıl dağılım göstermektedir?
- 2) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ile İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir ilişki var mıdır?
 - a. Tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir ilişki var mıdır?
 - b. 36-47 ay (3 yaş) GDK olan TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir ilişki var mıdır?
 - c. 48-59 ay (4 yaş) GDK olan TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir ilişki var mıdır?
- 3) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir farklılık var mıdır?
 - a. Tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir farklılık var mıdır?
 - b. 36-47 ay (3 yaş) GDK olan TİFALDİ Alıcı ve TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir farklılık var mıdır?
 - c. 48-59 ay (4 yaş) GDK olan TİFALDİ Alıcı ve TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir farklılık var mıdır?
- 4) GDK olan çocukların TİFALDİ Testi ile TEDİL puanları arasında bir ilişki var mıdır?
 - a. Tüm katılımcıların TİFALDİ Testi ile TEDİL puanları arasında bir ilişki var mıdır?
 - b. 36-47 ay (3 yaş) GDK olan TİFALDİ Testi ile TEDİL puanları arasında bir ilişki var mıdır?
 - c. 48-59 ay (4 yaş) GDK olan TİFALDİ Testi ile TEDİL puanları arasında bir ilişki var mıdır?

- 5) GDK olan çocukların yaşları ile TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasında bir ilişki var mıdır?
- 6) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları, 3 yaş ve 4 yaş grupları arasında farklılık göstermekte midir?
- 7) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Testi puanları ile almış oldukları terapi süresi arasında bir ilişki var mıdır?
 - a. Tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Testi puanları ile almış oldukları terapi süresi arasında bir ilişki var mıdır?
 - b. 36-47 ay (3 yaş) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Testi puanları ile almış oldukları terapi süresi arasında bir ilişki var mıdır?
 - c. 48-59 ay (4 yaş) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Testi puanları ile almış oldukları terapi süresi arasında bir ilişki var mıdır?
- 8) 3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları, grup terapisi ve bireysel terapi alan çocuklar arasında farklılık göstermekte midir?
- 9) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları anne-babaların eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
 - a. Tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları anne-babaların eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
 - b. 36-47 ay (3 yaş) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları anne-babaların eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
 - c. 48-59 ay (4 yaş) GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları anne-babaların eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Önem

Dil edinim sürecinde, alıcı ve ifade edici dil becerileri birbiriyle yakından ilişkilidir. Alıcı dil becerileri ifade edici dil becerilerine öncülük etmektedir (Topbaş, 2007; Wing, 2012). Diğer bir deyişle, çocuklar konuşmaya başlamadan önce sözcükleri anlayabilirler. İfade edici dil becerilerinin gelişim düzeyine ilişkin bilgi, alıcı dil becerilerine bakılarak

yordanabilmektedir. Alıcı ve ifade edici sözcük dağarcığı gelişimi, okulöncesi ve ergenlik döneminde görülebilecek olası bir dil bozukluğunu erken dönemde öngörebilmeyi sağladığı için önem taşımaktadır.

Çocukların alıcı dil becerilerindeki sorunları erken tanınmak, ilerleyen süreçte sosyal ve akademik performansları açısından sıkıntı yaşayabileceği problemleri de önlemeyi sağlar.

Dil edinim sürecinde kritik rol oynayan alıcı ve ifade edici sözcük dağarcığını değerlendirmeyi sağlayan TİFALDİ Testinin tipik gelişim gösteren (TGG), dudak-damak yarığı olan veya koklear implantlı gibi farklı durumlardaki çocukların dil edinimindeki sözcük dağarcığı gelişimini inceleyen çalışmalar mevcuttur. Yapılan bu çalışmayla dil konuşma bozuklukları grubundan gecikmiş konuşması olan çocukların TİFALDİ Testinin alt test puanlarını karşılaştırarak, alıcı ve ifade edici sözcük dağarcıklarına ilişkin bilgi sağlamak hedeflenmiştir.

Bu çalışmanın bulguları dil ve konuşma terapistlerine değerlendirmelerde ve araştırmalarda TİFALDİ testi kullanmaları konusunda bilgi sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda testi geliştiren araştırmacılar için TİFALDİ'nin GDK olan gruba uygulanmış olması ayırt edici geçerliği; TEDİL ile uyumunun incelenmiş olması ise ölçüt geçerliği ile ilgili fikir verebilecektir.

2. KAYNAK BİLGİSİ

Bu bölümde dil gelişiminde önemli yere sahip alıcı-ifade edici dil gelişimi ve sözcük dağarcığı gelişimi çerçevesinde tipik dil gelişimi ve gecikmiş dil konuşma hakkında detaylı literatür çalışması yapılmış ve konuya ilişkin araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Tipik Dil Gelişimi

En genel çerçevede dil, çevremizdeki dünya ile iletişim sağlayabilmek ve duygu, düşüncelerimizi temsil etmek amacıyla semboller sisteminden oluşan ortak bir sosyal kod sistemidir (Bloom ve Lahey, 1978). İnsanoğlu ilk ağlamaya başladığı andan itibaren, çevresindeki dünya ile iletişim halindedir. 0-12 ay arasındaki dönemdeki çocukların iletişim niyetlerini gösterme şekilleri sözel olmayan iletişim davranışları ile başlar ve zamanla sözcüklerin biçimlenmesiyle dil, bu iletişim amaçlarına yönelik işlevi sağlamaktadır (Topbaş, 2011). Çocuklar arasında bireysel farklılıklar gözlemlense de dil gelişiminde evrensel birtakım özellikler bulunmaktadır (Şen, Yıldız- Çiçekler ve Yılmaz, 2010). Yenidoğan bebekler, ilk aylarda ağlama ve seslemelerle iletişim niyetlerini gösterirken, sonrasında parmakla gösterme, jestlerle ifade etme gibi vücut dilini kullanmaya başlarlar (Chapman, 1981; Paul, 1991). Çocukların söz öncesi dönemde isteme, reddetme ve ilgi gösterme amaçlı kullandıkları jestler ve spontan seslemeler, henüz sözel olarak ifade edemedikleri anlamları ifade etmelerine yardımcı olmaktadır (Paul, 1991). Tipik dil gelişimi gösteren çocuklar, jestlerle birlikte ilk sözcüklerini 12 ay civarında üretmeye başlamaktadırlar. Sosyoekonomik durum, kültürel farklılıklar ve bireysel farklılıklardan kaynaklı olarak çocukların ilk sözcüklerinin edinimi ve kullanım zamanlarını net bir şekilde söylemek mümkün değildir (Avcı, 2004). 18 ay civarında çocukların, jestlerle anlatım azalmakla birlikte, reddetme ve eyleme başlarken soru sorma niyetlerini sözel olarak belirtebilmektedirler. Bu süreçte çocuklar, sözcüklerin nesnelere için sembol olduğunu kavrayabilmektedirler. Sözcüklerin (gösterge) objelere (gönderge) gönderimde bulunduğu bilgisi, dilin iletişimde semboller sisteminin kavrandığını göstermektedir. (Topbaş, 2007).

McLoughlin'a göre (2006) 18-24 ay arasında dil gelişimi açısından 2 önemli durum bulunmaktadır. Bunlardan ilki, çocukların bu dönemde '*vocabulary spurt*' olarak adlandırılan sözcük dağarcığı patlaması yaşamalarıdır. Bu dönemde ifade edici sözcük dağarcığı 20. ayda yaklaşık 150 sözcüğe çıkar. İkincisi ise, çocukların sözcük

kombinasyonları yapmaları ve iki sözcüklü öbekler ve cümleler kurlarıdır. Bu dönemde, morfolojik olarak eksik yapıların bulunduğu konuşmaya ‘telegrafik konuşma’ denir (Brown, 1973). Telegrafik konuşmada, semantik ilişkili basit sözcükler (örn; anne çorap gibi) yan yana getirilir (McLoughlin, 2006; Paul, 1991). Çocuk 24 aylık olduğunda ifade edici sözcük dağarcığında yaklaşık 300 sözcük bulunmaktadır (Brandone ve ark., 2008; Goldfield ve Reznick, 1990; MacRoy- Higgins, 2016).

3 yaşındaki çocuklar yetişkin diline benzeyen ifade edici dil becerilerine sahiptirler. Hikâye anlatabilirler ve kendilerine söylenen her şeyi anlayabilirler. 4 yaşından sonra konuşmaları yetişkinlerinkine benzemektedir. Başından geçen bir olayı sözdizimi kurallarına uygun bir şekilde sırasıyla ve detaylı olarak başından sonuna kadar anlatabilmektedirler (Aksu- Koç vd., 2011; Maviş, 2011). Çocuklar bu dönemde fonolojik becerilerin hızla ilerlemesiyle daha karmaşık cümle yapıları kullanabilmektedirler. Bu gelişim sayesinde dilin sosyal kullanım becerilerinde de önemli artış görülmektedir (Topbaş, 2011).

Pragmatik gelişimin hızlanmasıyla birlikte, çocuklar ilk sözcüklerini edinmeye başlamaktadırlar. Sözcük dağarcığının artmasıyla birlikte dilin sentaktik ve semantik gelişimleri de hızlanmaktadır (Brandone, 2006; Waxman ve Kosowski, 1990). Doğduğu andan itibaren karmaşık bir dil düzeneğinin içinde yer alan bebekler, bulunduğu toplumun diline ait sesleri algılayıp ayırt etmekte, bu sesleri birleştirip ses dizimleri oluşturmakta, çevresel faktörlerin etkisiyle de bu ses dizimleri ile nesne ve olayları etiketleyip bunları anlamlı sözcüklere dönüştürmektedirler. Zamanla bu sözcükleri de tümcelere dönüştürerek dilin iletişimsel işlevini yerine getirirler (Baykoç-Dönmez, 1999; Ölmez, 2010).

2.2. Alıcı ve İfade Edici Dil Gelişimi

Dilin ortaya koyduğu kodun anlaşılması ve yorumlanabilmesi alıcı dil olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2009). Başka bir deyişle alıcı dil, bireyin duyduğu sesleri ayırt etme, sözcükleri anlama, yöneltilen komutları anlayarak uygulama ve anadiline ait dilbilgisel yapısını anlayabilme olarak tanımlanır (Diken, 2011).

Farklı coğrafya, kültür ve sosyoekonomik durumlarda olmalarına rağmen bebeklerin dil edinim evreleri belirli bir çerçevede evrensel özellikler taşımaktadır. Çocuklar ilk 6 ayda anne-babalarının seslerine anlamlı tepkiler vermektedir. Takip eden diğer 3 ayda ise duydukları sözcüklerde hangi seslerin yan yana geldiğine dair

tutarlılıklardan ve sözcüklerin abartılı vurguları, sık tekrarları gibi dilin yapısal niteliklerinden yararlanarak söz dizilerini sözcüklere ayırabilmektedirler (Aksu-Koç ve ark., 2016).

İfade edici dil, düşüncelerimiz ve isteklerimiz gibi zihinsel kavramların dil aracılığıyla karşı tarafa aktarılması sırasında, çeşitli sesleri üretebilme, sözcük ve cümle oluşturabilme, doğru dilbilgisel örüntüleri kullanarak ses imgesi aracılığıyla ifade edilmesidir (Konrot 2011; Maviş 2011; Uyanık, 2010). Dili anlama ve ifade etme birbirleriyle ilişkili alanlardır. Çocukların dile ait morfosentaktik yapıları ve sözcükleri anlamaları gerçekleştikten sonra bunları üretebildikleri gözlenmektedir (Berk, 2000).

Dil gelişimiyle ilgili çalışan her araştırmacının uzlaştığı nokta tipik dil gelişimi gösteren çocukların, söz öncesi dönemde –bebeklerin doğumları ile tek sözcükleri kullanmaya başlaması arasındaki süreç– alıcı dil becerilerinin ifade edici dil becerilerinden önce gelişmesidir. Diğer bir deyişle, çocuklar konuşmaya başlamadan önce, çoğu ifade ve sözcüğü anlayabilir (Berk, 2000; Ölmez, 2010; Topbaş, 2007; Wing, 2012). Örnek vermek gerekirse, henüz konuşmaya başlamamış bir çocuğa ‘Baba nerede?’ diye sorulduğunda çocuk babasını gösterebilir.

Bebekler sözcükleri yaklaşık 9. ayda anlamaya başlarken, yaklaşık 13. aya kadar konuşma üretimi gerçekleşmez (Tamis- LeMonda ve ark., 2006). Benedict’e göre (1979), çocuklar 10 sözcük üretmeden önce yaklaşık 50 sözcüğü anlayabilmektedirler. Çocuklar 10-13 ay civarında ilk sözcüklerini üretirken, bu dönemde ortalama 50 sözcüğü anlayabilmektedirler. 0-36 ay arasında TGG çocuklardaki alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişimi Tablo 2.1’de detaylı olarak yer almaktadır.

Çocuklar dili anlamlı kullanmaya başladığında belirli durumlar ve nesnelere arasında bağlantı kurarlar. Daha sonra sözcük ve cümlelerini belli anlamlar oluşturmak üzere oluştururlar (Berk, 2000). Sözcük dağarcığı gelişimi ayrı bir başlıkta detaylı olarak incelenecektir.

Tablo 2.1. 0-36 ay alıcı ve ifade edici dil gelişimi (Diken, 2015).

0-3 Ay	<p>Alıcı Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• Konuşan kişiye döner ve en az 5 sn bakar.• Tanıdık bir ses duyduğunda sakinleşir/susar.• Sıklıkla konuşanın ağızını ve dudaklarını izler. <p>İfade Edici Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• Acıktığını ya da rahatsız olduğunu belirten özel bir tür ağlaması vardır.• Yalnızken sesleme(babıldama/mırıldanma) yapar.• Memnun olduğu zamanlarda bunu belirten seslemeler yapar.• Kendisi ile konuşulduğunda güler, sesler çıkarır.
3-6 Ay	<p>Alıcı Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• Konuşan kişiyi bakınarak arar.• Başını çevirerek sesin yerini (hangi yönden geldiğini) bulur.• Ses duyduğunda mırıldanmayı bırakır. <p>İfade Edici Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• Yetişkinin çıkardığı sesleri taklit ettiğinde sesleme yaparak karşılık verir.• İki tane tanımlanabilir ünlü ile heceler üretir.• Çığlık atar(acıdan değil).• ‘k’, ‘g’, ‘h’, ‘b’, ‘m’, ‘v’, ‘d’, ‘n’ ve ‘r’ gibi ünsüz sesler üretebilir.
6-9 Ay	<p>Alıcı Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• Adına tepki verir.• ‘güle güle’, ‘anne’, ‘yukarı bak’ sözcüklerini ayırt ediyor görünür.• ‘hayır’ denildiğinde durur, bakar veya çekinir.• Aile üyelerinin adlarını ayırt eder.• Belli bir zaman diliminde başkalarının sohbetine dikkatini yöneltir.• Sık kullanılan ya da sık gördüğü nesnelerin isimleri söylendiğinde onları fark eder. <p>İfade Edici Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• Sözel oyunlar oynar.• Ünlü ünsüz sırasında hecesel tekrarlar üretir.• Bazı uygun jestleri kullanır.• Ayna karşısında kendi görüntüsüne seslemeler yapar.
9-12 Ay	<p>Alıcı Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• ‘bana ver’, ‘nerede’ gibi basit istek ve yönergeleri anlar.• Annenin baktığı yere bakar.• Müzik ya da şarkı çaldığında tepki verir. <p>İfade Edici Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• Ağlamadan sesleme yaparak istediklerini belirtir.• Değişik perdelerde/tonlamalarda seslemeler yapar.• Oyuncaklarına sesleme yapar.• Bazı sözcükler için farklı bir sözcük uydurabilir.• Bazı isteklere uygun sözel tepkilerde bulunur.• Sıklıkla 1 ya da daha fazla belirli, anlamlı sözcük üretir.
	<p>Alıcı Dil</p> <ul style="list-style-type: none">• Duyguları gösteren yüz ifadelerine tepki verir.• Bildiği nesnelere sözel olarak istendiğinde alıp, getirir.• Çeşitli vücut bölümlerinin adları söylendiğinde ayırt eder.

Tablo 2.2. 0-36 ay alıcı ve ifade edici dil gelişimi (Devam)

12-18 Ay	İfade Edici Dil <ul style="list-style-type: none">• Bir başkasının dikkatini bir nesneye çeker.• Hayvan seslerini taklit eder.• İstendiğinde 2 ya da daha fazla nesnenin adını sözel olarak adlandırır.• Kendiliğinden 5 ya da daha fazla sözcük kullanır.• İstemediği bir eylemi durdurur.• Nesne ya da eylem ister.• Gideceğini anladığında kendiliğinden el sallar.• Yetişkinin sohbet sırasında kullandığı sözcükleri anlaşılmasız şekilde taklit eder.• Zaten sözcük dağarcığında olan sözcükleri taklit eder.• Yeni sözcükleri taklit eder.• Durum eki (-i hali) kullanır.• Bilinen geçmiş zaman(-di) kullanır.• Sözcük dağarcığı sürekli artar.
24-30 Ay	Alıcı Dil <ul style="list-style-type: none">• Vücudun küçük bölümlerini gösterir.• Genel akrabalık terimlerini bilir.• Eylemle ilişkili nesneyi bilir.• Yer bildiren terimleri anlar.• Bir tane kavramını anlar. İfade Edici Dil <ul style="list-style-type: none">• İletişim amacıyla 3-4 sözcük kurar.• Basit sorulara uygun cevap verir.• Giderek artan sayıda soru sorar.• Zamirleri(adıl) kullanır.• Jargon ile ekolali çoğunlukla biter.• Fonemleri doğru kullanır.• Sözcük dağarcığı hızla artar.
30-36 Ay	Alıcı Dil <ul style="list-style-type: none">• Resimlerde gösterilen eylemle ilişkili nesneyi bilir.• Sık kullanılan eylemleri anlar.• ‘Büyük’ ve ‘küçük’ kavramlarını anlar.• Yer bildiren terimleri anlar. İfade Edici Dil <ul style="list-style-type: none">• ‘Acıktığında, üşüdüğünde, susadığında ne yaparsın’ sorularına cevap verir.• Sorulduğunda adını soyadını söyler.• Kısa sohbet eder.• Konuşması tam olarak anlaşılır.• 200-300 sözcük kullanır.

Goldin-Meadow, Seligman ve Gelman (1976) çalışmalarında, 2 yaş çocuklarının erken dönem sözcük dağarcığı becerilerini incelemek için, alıcı ve ifade edici dil becerileri arasındaki ilişkiye odaklanmışlardır. Araştırmacılar iki yaş çocuklarının, sözcük dağarcığını temsilen seçilmiş sözcük bilgilerine göre test ettiklerinde üretebildiğinden daha fazla sözcüğü (isim ve eylem kategorilerinden) anlayabildiklerini görmüşlerdir. Anlama ve üretim arasındaki farklılık, isimlerden çok eylemlerde daha

büyükdür ve bu farklılığın üretim arttıkça azaldığı belirtilmiştir. Araştırmada dil ediniminin ilk aşamalarında anlamının ve ifade edici dilin sözcük dağarcıklarında farklılıklar/uyumsuzluklar olsa da 2 yaş civarında benzerliklerle birlikte birbirine yaklaştığı görülmektedir. Bu çalışmayla, 2 yaş seviyesindeki anlama ve üretimdeki yaş farklılıklarının doğrulanmasını ve benzer zamansal tutarsızlıkların erken dönem sözcük dağarcığı gelişimde de olduğu görülmektedir.

Alan yazına baktığımızda, özellikle alıcı-ifade edici dil sözcük dağarcığı ölçümünün gelecekteki olası dil bozukluklarını tanılama ve okul başarısının önemli bir yordayıcısı olduğu görülmektedir (Ellis-Weismer, Murray-Branch ve Miller, 1994; Rescorla ve Schwartz, 1990).

2.3. Sözcük Dağarcığı Gelişimi

Alanyazında sıklıkla karşılaştığımız ‘*mental lexicon*’ terimi, konuşmacıların sözcükler ve morfepler hakkındaki bilgilerini içeren dilbilgisel bileşen; zihinsel sözlüğü anlamına gelmektedir (Fromkin ve ark., 2002). Türkçedeki karşılığı ‘*sözlük*’ (Kocaman, 1990) veya ‘*zihinsel sözlükçe*’ (Selvi, 2016) olarak kullanılmaktadır.

Zihinsel sözlükçe (*mental lexicon*), bireylerin sözcükler hakkında spesifik bilgilerini içeren (bağlam, sözcüğe karşılık gelen nesneye dair özellikler) ve dilbilisel yapının yorumlanmasında kritik rol oynamakla birlikte ifade edici sözcük dağarcığının da kaynağıdır (Elman, 2011). Fenson ve arkadaşlarına göre (1994) 6 ve 36 ay arasında zihinsel sözlükçe sekteye uğramadan genişlemektedir ve bu gelişme ‘bir üst basamağa hızlı bir şekilde geçme’ olarak tanımlanmaktadır.

Erken dönem sözcük dağarcığı gelişimi 2 yaş çocuklarının alıcı ve ifade edici dil becerilerini kapsayan bir terimdir (Goldin- Meadow ve ark., 1976). Ancak literatürde ağırlıklı olarak ifade edici dil becerisi ile ilişkilendirilmektedir (Benedict, 1977). Bu gelişim, 12. ayını doldurmuş yaşına gelmiş çocukların dağarcığında – 10’dan az sözcük bulunan – yavaş şekilde ilerleyen sözcük üretimiyle karakterizedir (Singh, 2000). Dil edinimi üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, sözcük dağarcığı edinimi (*vocabulary acquisition*) çocuklar arasında bireysel farklılıklar göstermekle beraber diller arasında farklılık olmasına rağmen çoğu çocuğun başlangıçta ilk sözcüklerinin nesne adlandırma üzerine olduğu evrensel nitelik taşımaktadır (Baykoç- Dönmez, 1986; Singh, 2000). 12 ay civarlarında ilk sözcüklerini üretmeye başlayan çocuklar buldukları duruma uygun sözcükler ya da nesneyi adlandırmak için yetişkin diline benzer yapılar kullanmaktadırlar. Bu dönemdeki çocuklar bildikleri dünyadan söz ederler. Çocukların en fazla sözcüğe

sahip oldukları kategoriler çevrelerinde gördükleri oyuncak, insan ve yiyeceklerden oluşmaktadır. Bu da sözcük dağarcıklarının ağırlıklı olarak isimlerden oluştuğunu göstermektedir (Baykoç- Dönmez, 1986). İlk birkaç sözcük ortaya çıktıktan bir süre sonra sözcüklerin anlama uygun durumlarda kullanımı, sözcük dağarcığında hızlı artışa sebep olmaktadır. İlk sözcükler yavaş edinilirken, bağlama uygun kullanımın artmasıyla sözcük dağarcığı gelişimi hızla ilerlemektedir (Fenon vd., 1994).

Sözcük dağarcığı gelişimi, farklı kategorilerden sözcükleri anlayıp kullanmanın yanı sıra, sözcüğün anlamı, fonolojik ve dilbilgisel niteliklerini öğrenmeyi de içermektedir. Sözcük öğrenimi akustik, dilsel ve kavramsal bilginin hızla birleştirilmesini gerektirir (Küntay, 2016). Çocukların, ifade edici dil becerileri başlangıçta anlam ifade etmeyen ünlü seslerin uzatılması, ünlü-ünsüz birleşimli hece yapıları ve bu hece yapılarının çeşitlendirilmiş kombinasyonlarını içermektedir (Owens, 2012).

Çocuğun cinsiyet, çevre ve kültürü içindeki farklılıklar ve bireysel farklılıklar sözcük dağarcıklarına da yansımaktadır. Bu yansımanın etkileri çocuk dilinin içeriğinde de görülmektedir. Örneğin, kız çocuklarının sözcük edinimi erkeklere göre daha erken başlamakta ve daha hızlı ilerlemektedir (Bauer ve Goldfield, 2002; Topbaş, 2014). Ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin yüksek olması ve ailede tek çocuk olma durumunda çocukların sözcük dağarcıklarının daha geniş olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Kaya, 2016).

Tipik gelişim gösteren çocukların sözcük dağarcığı gelişimine baktığımızda, ilk sözcükler üretilmeye başlandığında sözcük sayısının sınırlı olduğu görülür. İlk sözcükler, olayları ifade eden sözlü terimler yerine, yalnızca belli durumların, rutinlerin, eylemlerin veya çocuğun kendi başına yapabileceği etkinliklerin sözel bileşenleri olarak işlev görebilirler (Piaget, 1951; Werner ve Kaplan, 1963; akt.: Topbaş, 2007). Çocuğun ilk öğrendiği çoğu nesne adı, çevresinde olan ve hareket edebilen göndergeye aittir (Topbaş, 2007). Bu sözcükler çocuğun yakın çevresindeki kişi ve durumlardan oluşmaktadır (Herschensohn, 2007; Kuder, 2013). Çocukların, bağlama uygun tutarlı şekilde ürettikleri ilk sözcükler hayvanlar, yiyecekler ve oyuncaklar kategorisindedir (Baykoç-Dönmez 1999; Owens 2012).

Tipik gelişim gösteren çocukların 10-13 ay arasında ilk sözcüklerini üretmeleri beklenmektedir (Rescorla, 2000). Çocuklar, 18. aydan sonra her ay ortalama 10 yeni sözcük öğrenmektedirler. Anadili Türkçe olan 11-13 ay arasındaki çocukların anlamlı ilk

üretimlerine bakıldığında etraflarındaki kişi, nesne ve eylemlere (baba, top, su, git vb.) ait sözcükler olduğu görülmüştür (Avcı, 2004; Maviş, 2011).

Çocuklar 17-20 ay arasında sözcük dağarcığında patlama yaşarlar ve sözcük dağarcığı hızlı şekilde genişler. Sözcük dağarcığı 50 sözcüğe ulaştığında, alanyazında 'vocabulary spurt' olarak adlandırılan sözcük dağarcığı patlaması anadili İngilizce olan çocukların öncelikli olarak nesnelere adlandırması sebebiyle *isim patlaması* olarak da kullanılmaktadır (Singh, 2000). Bu dönemde, çocuklarda kısa süre içerisinde ifade edici dağarcığında hızlı sözcük artışı görülmektedir. Sözcük dağarcığı gelişimi sürecinde bazı sözcükler, çocuğun sözcüğü üretme becerisine ve ilgisinin değişimine göre kaybolabilmektedir (Owens, 2012). Çocuğun sözcük dağarcığının merkezi, sık kullanılan sözcüklerin olduğu, küçük çekirdek gibidir. 24 aylık çocuklarda sözcük dağarcığı hızla genişlemektedir. 24 ay civarında olan çocuklar, çevrelerindeki olaylardan daha gelişmiş biçimde bahsedebilmek için uygun sözcük dizilimini tutarlı biçimde kullanmaya başlarlar. Bu dönemde çocuğun sözcük dağarcığı 200-300 kadardır (Baykoç- Dönmez, 1999).

Bates ve arkadaşları çalışmalarını (1994), 8 aylıktan 30 aylığa kadar olan çocukların dil gelişimlerini MacArthur-Bates Communicative Development Survey (CDI) (Fenson ve ark., 1993) formuyla takip etmişlerdir. Çocukların sözcük dağarcıklarında %50'den fazla isim olduğu belirtilmiştir. Bu isimler ağırlıklı olarak günlük yaşam deneyimleri ve en sık duydukları yemek, vücut bölümleri, kıyafetler, hayvanlar ve ev eşyası kategorilerine ait sözcüklerdir. Bunun yanı sıra 'yemek, içmek ve öpmek' eylemlerinin de olduğu vurgulanmıştır. 100 çocuğa uygulanan The Language Development Survey (LDS) (Rescorla, 1989) formu ile yapılan başka bir çalışmada (Rescorla, 1989; Rescorla 1993) 2 yaş çocuklarının sözcük dağarcıklarının ortalama 150-180 sözcük civarında olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Singh, 2000).

Türkay (2005) anadili Türkçe olan 12-30 aylık çocuklarla yaptığı çalışmada, dil gelişimini isim-eylem kullanımına bakarak incelemiş, bu gelişimi izlerken doğal dil örneği alma yöntemini kullanmıştır. Çalışma bulgularına baktığımızda, ilk edinilen sözcüklerin daha çok isimlerden oluştuğu fakat ilerleyen dönemlerde eylem sözcüklerinin arttığı belirtilmiştir.

TGG çocuklarda sözcük dağarcığının artmasıyla sentaktik ve semantik ilişkili sözcükler yan yana getirilmeye başlanır. Bu dönemde iki sözcüklü cümle kurmanın gerçekleştiği telegrafik konuşma aşamasına geçilir. Bloom'a göre (1970), çocuklar ikili

sözcük kombinasyonlarından önce tek sözcüklü cümleler kurmaktadır. Bunu da söylem sırasında konuşmanın bürünsel (suprasegmental) özelliklerinden yararlanarak yapmaktadırlar; yani sözcüğü söylerken sözcük sonunda ses vurgusunu ve entansiyonunu düşürmektedirler (Baykoç, 1986). İki sözcüklü birleşimler evresinde, çocuklar birleştirme kurallarını anlamsal-sözdizimsel olarak tanımlayabilmektedirler. Semantik ilişkili sözcükleri dilin dilbilgisel kurallarına göre yan yana getirmektedirler (Bloom ve Lahey, 1978). Anadili Türkçe olan çocuklarda, isim tamlamaları (annenin çorabı) ve eylemi tanımlamaya yönelik iki sözcüklü cümleler (kedi uyuyor, çorbayı iç) kullanabilmektedir (Maviş, 2011).

Dil edinim sürecinde çocuklar, hızla ilerleyen algılama becerileri sayesinde sadece anladıkları hem anlayıp hem ürettikleri, bazen de hiç anlamadan ürettikleri oldukça geniş bir sözcük dağarcığı oluştururlar (Topbaş, 2014).

Özetle, tipik gelişim gösteren çocuklar sözcük dağarcığı testleriyle değerlendiriliğinde, erken dönem sözcük dağarcığı genişlemesinin (vocabulary growth) isimlerin edinimiyle (nominal acquisition) ilişkili olduğu açıkça görülmektedir. Bundan dolayı, isim edinimi çocukların sözcük dağarcıklarına nispeten kısa bir sürede çok sayıda sözcük eklemeleri olarak görünmektedir (Singh, 2000).

Çocukların ilk aşamada öğrendiği basit düzey isimler, *büyük-küçük* gibi zıt kavramların edinimi sonraki dönemlerde ortaya çıkmaktadır. *'bu, şu, burada, dün, yarın'* gibi soyut ve bağlama göre farklılık gösteren sözcükler ise, çocukların en çok zorlandığı sözcüklerdir (Maviş, 2011; Topbaş, 2011). Diğer bir deyişle, semantik gelişim bebeklik dönemindeki somut isimlerden daha karmaşık, soyut isimlere ve ilişkili bağlamlara – renk, duygu ve eylemler gibi – doğru genişlemektedir. Erken çocukluk döneminde bilişsel gelişimin de hızlanmasıyla nesne-nesne, yer-zaman, nesne-olay arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik sözcük anlamları da edinilmektedirler (Topbaş; 2011). Örneğin; *'kitap masadan daha hafif* cümlesindeki *'daha'* kelimesinin anlamını edinebilirler. Çocuklar aynı zamanda, sözcük dağarcıklarında bulunan ilişkili sözcükler ve bağlamlar sayesinde sözcükler arasında ilişki kurmaktadır. Semantik gelişim çocukluk döneminde sona ermez. Yetişkinlik döneminde de bizler zihinsel sözlükçemize yeni sözcükler eklemeye devam ederiz (Brandone, 2006).

2.4. Gecikmiş Dil ve Konuşma

Alan yazına baktığımızda 24-36 aylık çocukların ifade edici sözcük dağarcığındaki gecikmeyi tanımlayan birçok terim kullanılmıştır. ‘Geç Konuşucular (*Late Talkers*)’ (Paul ve ark., 1991; Rescorla, 1989), ‘İfade Edici Dil Gecikmesi (*Expressive Language Delay*)’ (Whitehurst ve ark., 1991), ‘Erken Dönem Dil Gecikmesi (*Early Language Delay*)’ (Scarborough ve ark., 1990), ‘Özgül Dil Bozukluğu (*Spesfic Language Impairment*)’ (Rescorla ve Goossens 1992) ve ‘Yavaş İlerleyen İfade Edici Dil Gelişimi (*Slow Expressive Language Development*) (*SELD*)’ (Paul ve ark., 1996) bunlardan bazılarıdır. En güncel olan terimin ise ‘Dil Gecikmesi Durumu (*Late Language Emergence*) (*LLE*)’ olduğu görülmektedir (hptt-1; Zubrick ve ark., 2007). Bu terim bilişsel- motor ve diğer gelişimsel alanlarda herhangi bir bozukluğu olmadığı halde, ifade edici dil becerilerinde gecikme olma durumunu ifade eder. Bu durumu gösteren çocuklar için ‘*Late Talkers*’ ‘Gecikmiş Dil- Geç Konuşma’ terimi tercih edilmektedir (hptt-1). Bu çalışmada, GDK olan çocuklar ifadesi ‘*Late Talkers*’ terimi için kullanılmaktadır.

Çocukların dil edinim sürecinde evrensel özellikler gösterdiğinden yukarıda bahsedilmiştir. Bazı çocuklar bu evreleri sorunsuz bir şekilde atlatabilirken; bazıları ise dilin temel basamaklarında tipik gelişim gösteremezler ve ifade edici dilde gecikirler (Rescorla, 1980; Cable ve Domsh, 2011).

Dil edinim sürecinde; sözel olmayan iletişim becerileri ve alıcı dil becerileri tipik gelişim gösteren akranlarıyla denk ilerlemesine rağmen, ifade edici dil becerilerinde zayıflık olan bu çocuklar, gecikmiş dil-konuşması olanlar tanılanmaktadır (Ölmez, 2010; Paul, 1991; Rescorla, 1989; Roos ve Weismer 2008; Zubrick ve ark., 2007). Başka bir deyişle, duysal-motor, sözel olmayan iletişim becerileri ve bilişsel becerilerde akranlarıyla aynı performansı göstermesine rağmen; ifade edici dilde gecikme, sosyalleşme problemleri veya sınırlı fonolojik/artikülasyon becerileri ortaya çıkmaktadır (Paul ve ark. 1991; Thal ve ark., 1991). GDK olan çocukların 24 ay civarında ifade edici sözcük dağarcıkları 50’den azdır ve ikili sözcük kombinasyonlarını üretememektedirler (Rescorla, Mirak ve Singh, 2000; Rescorla, Alley ve Christine, 2001). Bu sebeple, GDK olan çocuklar 24 ay civarında tanılanabilmektedir.

GDK olan çocukların ifade edici dilde gecikme sebepleri, bilişsel veya gelişimsel bozukluklar (otizm, gelişimsel gerilik), genetik anomaliler (örn. Down sendromu), nöromuskuler bozukluklar (Cerebral Palsy) veya işitme kayıplarına bağlı değildir (Rescorla, 1989; Spanoudis, 2014). Ancak, gecikmiş ifade edici dil vakalarında aile öyküsünde dil

bozukluğunun bulunması bu durumu etkileyen önemli faktörlerdendir (Zubrick ve ark., 2007). Bunun yanı sıra yapılan çalışmalarda, nörobiyolojik ve genetik mekanizmalar arasındaki bağlantılar gecikmiş dilin ortaya çıkışını açıklayabilmektedir. Preston (2010) vaka öyküsünde gecikmiş konuşması bulunan çocuklarla tipik gelişim gösteren çocuklar arasında nöral farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Gecikmiş konuşması olan çocukların bilateral talamus ve putamen, sol insula ve superior temporal girus aktivasyonunda somut nesnelere ait sözcükleri okuma ve dinleme sırasında anlamlı derecede farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu farklılık, gecikmiş dil-konuşması olan çocukların ilerleyen yaşlarında konuşma ve yazma süreçlerini yöneten kortikal ve subkortikal nöral bağlantılara taşınmaktadır. Bu da ilerleyen zamanlarda olası öğrenme güçlüğüne yol açabilir (Cable ve Domsch, 2011; Demarais ve ark., 2008).

İyi alıcı dil ve normal sosyo-pragmatik becerilere sahip GDK'lı çocukların, iletişimsel jest kullanımları akranlarıyla benzer gelişimi göstermektedir (Rescorla, 2000; Spanoudis, 2014). Yaş ilerledikçe TGG çocuklarda jest kullanımı azalıp sözel beceriler artarken, GDK'lı çocukların, sözel becerilerdeki eksikliği telafi etmek amacıyla, jest kullanımları çeşitlenerek artmaktadır (Thal, Tobias ve Morrison, 1991).

Sözel olmayan iletişim becerileri ve yaşına uygun alıcı dil becerilerine sahip olmasına rağmen yavaş ilerleyen sözcük dağarcığına sahip çocukların çoğunluğu 3-4 yaşlarına kadar akranlarına yetişebilmektedir (Whitehurst ve Fischel, 1994; Paul, 1996; Rescarlo ve Lee, 1999; akt. Singh, 2000).

Topbaş, Maviş ve Erbaş'ın (2003) çalışmasında TGG ve GDK olan çocukların niyetli iletişim davranışlarını gözlemek, tanılamak ve değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmaya 15-36 aylık anadili Türkçe olan 8 TGG ve 8 GDK olan çocuk dahil edilmiştir. İletişim niyetleri Dore (1977) tarafından kullanılan sisteme dayandırılan 3 iletişimsel kategoriye ayrılmıştır: davranışların düzenlenmesi (nesne isteme, eylem isteğinde bulunma), sosyal etkileşim (selamlama) ve ortak dikkat (yorum, bilgi isteme ve tepki verme). TGG çocukların, ortak ilgi kategorisi içinde niyetlerini daha sık ifade ettikleri, gecikmiş dili olan çocukların ise niyetlerini, davranış düzenleme ve sosyal etkileşim değişkenleriyle ilişkili kategorilerde ifade ettiği gözlenmiştir.

Topbaş ve arkadaşları (2003) çalışmalarında gösterme, işaret etme gibi iletişimsel jestlerin sözcük dağarcığı edinimiyle ilişkili olduğunu ve çocuğun dil gelişimine dair öngöründe bulunabilmeyi sağladığını vurgulamaktadır (Topbaş ve ark. 2003).

GDK olan çocukların sözcük dağarcığı gelişiminde gecikmeye neden olan birçok faktör sıralansa da sebebi tam olarak bilinmemektedir. GDK olan çocuklarda dilin semantik, fonolojik veya sentaktik alanlarında gelişimsel olarak gerilikler görülmektedir (Kelly 1998; Rescorla ve Lee, 1999; akt. Hava ve Spanoudis 2013). Dil ediniminin sözcük dağarcığı artışı gösteren semantik kategorileştirme sürecinde, GDK olan çocukların akranlarıyla bazı önemli benzerlikler ve farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir (Kazak-Berument ve Güven, 2013). TGG çocuklar sözcükleri mevcut semantik bilginin üstüne ekleyerek yeni sözcükler öğrenirler, ancak GDK olan çocuklarda semantik organizasyon konusunda farklılıklardan dolayı bu sürecin daha yavaş olduğu ileri sürülmüştür (MacRoy-Higgins 2016, Beckage, Smith ve Hills, 2011; Hills, Maouene, Sheya, Maouene ve Smith, 2009). Semantik ağların zayıflığından dolayı, GDK olan çocukların yaşları ilerledikçe sözcük dağarcıklarında beklenmedik ve farklı kategorilerden ilişkisiz sözcükler bulunabilmektedir (Beckage ve ark., 2011). Rescorla ve arkadaşları (2001) gecikmiş konuşması olan çocukların ilgi ve yeteneklerine daha yakın olan farklı sözcükleri edindiklerini gözlemlemiştir. Bunun yanı sıra ilk sözcüklerini geç üreten çocukların, TGG akranlarıyla karşılaştırıldığında, ifade edici sözcük dağarcığına yeni sözcük eklemeye onlar kadar hızlı olmadığı belirtilmiştir (MacRoy-Higgins ve ark., 2016).

Fonolojik açıdan baktığımızda; söz öncesi dönemdeki babıldama sıklığının az olması ve atipik fonolojik örüntüler gecikmiş sözcük dağarcığı için fonolojik temel yetersizlik oluşturmaktadır (MacRoy-Higgins, Scwartz, Shafer, Marton 2012, Carson, Klee, Carson ve Hime, 2003; Mirak ve Rescorla, 1998). GDK olan çocukların, yaşlarıyla karşılaştırıldıklarında; basit hece yapıları, az sayıda doğru ünsüz üretimi ve sınırlı fonetik envantere sahip oldukları gözlemlenmiştir (Carson ve ark., 2003; Paul ve Jennings, 1992; Rescorla ve Ratner, 1996). Bu sebeple, sözcük dağarcığındaki gecikme sebebinin sözcüklerin fonolojik özelliklerini tanıyamamadan kaynaklandığı söylenmektedir (Ellis ve ark., 2013; MacRoy-Higgins ve ark., 2013; Stokes, 2010).

Singh (2000) çalışmasında, 2-3 yaş arası GDK olan çocukların sözcük dağarcığı gelişimi ile 1-2 yaş arasındaki TGG çocukların sözcük dağarcığı gelişimini LDS formu aracılığıyla karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda, GDK olan çocukların 2 yaşında 18 sözcüğe; 2;6 yaşında 89 sözcüğe; 3 yaşına geldiklerinde ise 195 sözcüğe ulaştıklarını bulgulamıştır. Bunun yanı sıra, tipik gelişim gösteren grupta GDK olan gruptan altı ay kadar önce sözcük dağarcığı patlaması görüldüğünü belirtmiştir. Ancak, iki grupta da

sözcük dağarcığı patlamasının isim yüzdesinin artışıyla paralellik gösterdiği vurgulanmıştır.

Rescorla, Alley ve Christine (2001) LDS ile değerlendirme yaptıkları çalışmalarında, GDK olan çocuklarda, TGG çocukların sözcük dağarcıklarına kıyasla, gecikme ve farklılık bulmuşlardır. GDK olan çocuklarla tipik gelişim gösteren çocuklar karşılaştırıldığında, sözcük dağarcığı genişlikleri farklı olsa da iki grubun da benzer sözcükleri edindikleri ortaya konmaktadır.

Rescorla ve arkadaşları (2014) anadilleri İtalyanca ve İngilizce olan tipik ve gecikmiş konuşma gelişimi gösteren çocukların sözcük dağarcığı gelişimlerini izlemişlerdir. İki dilde de tipik ve gecikmiş konuşma gelişimi gösteren çocukların sözcük dağarcıkları çocukların sözcük dağarcığı gelişimindeki evrenselliği göstermektedir.

MacRoy-Higgins ve arkadaşlarının yaptığı çalışmalarında (2016), GDK olan çocukların sözcük dağarcıklarında bulunan semantik kategorileri ve isim, eylem, ilişkili sözcük sayıları karşılaştırmak üzere tipik dil gelişimi gösteren kronolojik yaş akranları ve sözcük dağarcığı gelişiminde aynı seviyede olan akranlarıyla eşleştirmişlerdir. Her gruptan 12 kişi olmak üzere toplamda 36 çocuk için aile raporuna dayalı olan CDI-2 formu uygulanmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda, tüm grupların sözcük dağarcıklarında ‘muz, kurabiye, meyve suyu ve süt’ ortak olarak bulunduğu gözlemlenmiştir. GDK olan çocuklar sözcük dağarcığı gelişimi aynı olan akranlarıyla yeme-içme kategorilerinde benzer bir gelişim gösterirken, tipik dil gelişimi gösteren kronolojik yaş akranlarıyla ortak noktası bulunmamaktadır. İsim yüzdesine bakıldığında GDK olan çocukların diğer iki gruptan oldukça düşük bulunmuştur.

Ölmez (2010) çalışmasında, 24-36 ay arası TGG 60 çocuk ile 30-48 ay arası GDK’sı olan 35 çocuğun sözcük dağarcığı, morfolojik ve sentaktik gelişimlerini Türkçe İletişim Davranışları Gelişimi Envanteri (TİGE) formuyla karşılaştırmıştır. Bulgular sonucunda, iki grupta da en sık kullanılan sözcük kategorisinin isim kategorisi olduğunu ve grupların en sık kullandıkları isimlerin ilk üçünde (anne, baba, dede) benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Aynı zamanda, en çok kullanılan semantik kategorinin ‘çeşitli sesler ve hayvan sesleri olduğu’ olduğu bulunmuştur. Yapılan çalışma sonucunda, GDK olan çocukların TGG çocuklarla aynı dil gelişim basamaklarını izlediği; fakat, bu gelişimin çok daha yavaş olduğu belirtilmektedir.

Cangi ve arkadaşları (2018) TİGE- II formu kullanarak 24-47 aylık GDK olan çocukların ifade edici dil özelliklerini inceleme amacıyla yaptığı çalışmada en yüksek

orana sahip kategorilerin sırayla; insanlar, eylemler, oyunlar ve rutinler, yiyecek ve içecekler, çeşitli sesler ve hayvan sesleri olduğunu belirtmiştir. En sık kullanılan sözcükler ise ‘baba, anne, dede gel, abi, su, annane, mama, bu ve git’ olduğunu göstermiştir. Ayrıca toplam isim sayısının toplam eylem sayısından daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gecikmiş dil konuşması olan çocukların %50’ si ileride Özgül Dil Bozukluğu tanısı almakta ve dilin fonoloji, semantik, sentaktik alanlarına ilişkin ciddi problemleri de devam etmektedir (Leonard, 2000). Bu çocukların okul hayatını etkileyen zorluklar yetişkinlikte de sürebilmektedir. Tipik gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştırıldığında, GDK’lı çocuklarda dil, okuma- yazma becerileri, sınırlı sözcük dağarcığı, zayıf dilbilgisi ve zayıf sözel hafıza görülmektedir. Bu nedenle, GDK olan çocuklarda, çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde de olası dil bozuklukları riski taşıdıkları için, erken ifade edici dil gecikmesinin doğasını/ nedenini anlayabilmek çok önemlidir.

2.5. Dil Becerileri Ölçümü: Alıcı ve İfade Edici Dil Becerilerinin Ölçümü

GDK tanımı alan yazında sıklıkla, ‘2 yaşına gelmiş, herhangi bir nörolojik, duyuusal ve bilişsel bozukluğu olmadığı halde sınırlı ifade edici dil becerilerine sahip olan çocuklar’ (Sachse, 2008) olarak yapılmaktadır. Ancak yapılan bazı çalışmalarda yaş aralığı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Zubrick ve arkadaşları (2007) çalışmasında bu aralığı 18-35 ay olarak belirtirken, Desmaris ve arkadaşları (2008) yaptıkları derleme çalışmasında 12-39 ay olduğunu iddia etmektedirler. Yapılan çalışmalara baktığımızda gecikmiş dil konuşma durumunu tanımlarken net çizgiler çizmek çok zordur. Bunu, bir diğer nedeni de TGG çocuklarda aynı yaş grupları arasında bile dil gelişimi arasında önemli farklılıklar bulunmasıdır (Thal ve Tobias 1994; Law 1997, akt. Topbaş ve ark., 2003). Bu çocuklar arasında bazıları 5 yaşına kadar akranlarını yakalabilirler ancak diğerleri için tanılama gecikirse müdahale için çok geç kalınmış olur (Rescorla, 1989; Topbaş ve ark., 2003). Acarlar (2002) ve Khan ve Ziviani (2017) GDK olan çocukların erken tanılanmadığı takdirde, duygusal ve akademik, davranuşsal ve sosyal problemlerle de karşılaşabileceklerini vurgulamaktadır. Bir diğer risk ise 4 yaşından sonra konulabilen Özgül Dil Bozukluğu gibi (Weiss ve Paul, 2012) bir dil bozukluğu tanısıdır. Çocuktaki konuşma gecikmesinin geçici bir durum mu yoksa bir dil bozukluğu mu olduğunu doğru bir şekilde tanımlayabilmek için detaylı bir değerlendirme gerekmektedir. Bu değerlendirmelerde öncelikle çocuğun motor gelişimi, bilişsel

gelişimi, sözel olmayan iletişim becerileri ve sosyal becerileri alanlarına bakılmalıdır. Bunların yanında çocuğun işitme ve nörolojik değerlendirmesi de yapılmalıdır. Daha sonra çocuğa detaylı dil değerlendirmesi yapılır.

Dil değerlendirmeleri betimleyici yaklaşım ve norm bağımlı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki olan betimleyici yaklaşımda çocukların belirli bir dil alanına ölçüt bağımlı işlemlerle değerlendirme yapılmaktadır. Bu durum çocuğa özgü dilsel gelişimlerini ortaya koyabilirken, yaşlılarıyla karşılaştırma olasılığını ortadan kaldırmaz (Acarlar, 2002). Diğer bir yaklaşımsa, norm bağımlı olarak adlandırılan, çocuğun dil gelişimini yaşlılarıyla karşılaştırma imkânı sunan standardize değerlendirme araçlarıdır. Anadili Türkçe olan çocukların dil değerlendirmesine yönelik kullanılan standardize değerlendirme araçları vardır. Günümüzde, alıcı ve ifade edici dil gelişiminin semantik, morfolojik, pragmatik ve sentaktik bileşenlerini ölçmeye yönelik birçok değerlendirme aracı bulunmaktadır. Bunlardan en sık kullanılanları Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL), Türkçe Okul Çağı Dil Gelişim Testi (TODİL); sözcük dağarcığını ölçmeye yönelik Türkçe İletişim Davranışları Gelişimi Envanteri (TİGE), Peabody Resim Kelime Testi (Peabody Testi) ve Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi gibi standardize edilmiş testlerdir.

Orijinal adı Early Language Development Third Edition (Herosko ve ark., 1999) olan TEDİL Topbaş ve Güven (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan norm bağımlı bir dil değerlendirme aracıdır. 2;0-7;11 yaş arası çocukların hem alıcı hem de ifade edici dillerinin yaşlarına uygunluğunu, fonolojik bileşen hariç, diğer tüm dil bileşenlerini (semantik, morfolojik, pragmatik ve sentaktik) ölçerek ortaya koymaktadır. Alıcı ve İfade Edici Dil olmak üzere 2 alt testten oluşmaktadır. TEDİL, ortalamanın altında performans gösteren çocukların alıcı ve ifade edici dillerindeki gelişim düzeyini ortaya koyarken, çocuğun o anki dilsel yaşı hakkında da uzmana bilgi sağlamaktadır.

Günümüzde kullanılan sözcük dağarcığını ölçmeye yönelik testlerin sayısı sınırlıdır. Bu testlerden bir tanesi, alıcı dil sözcük dağarcığını ölçen Peabody Resim Kelime Testi (Katz ve ark., 1974). İngilizceden dilimize uyarlanmış ve 2-11 yaş çocuklarının alıcı dil sözcük bilgisini ölçmek için uygulanmaktadır. Ancak revize edilmediği ve normlarının güncellenmemesi sebebiyle, yapılan çalışmaların da güvenilirliği azalmaktadır.

Yanısıra, Türkçeye özgü geliştirilen, güncel geçerlik ve güvenilirliği yapılmış alıcı ve ifade edici dil becerilerini değerlendiren TİFALDİ Testi (Kazak- Berument ve Güven,

2010) bulunmaktadır. 2-12 yaş aralığındaki çocukların alıcı ve ifade edici sözcük dağarcıklarını akranlarıyla karşılaştırma fırsatı sunan norm bağımlı bir testtir. 2 kısımdan oluşmaktadır: Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testin sonunda, çocuğun eşdeğer yaşı hesaplanır ve çocuğun performansı akranlarıyla karşılaştırılabilir.

Alan yazını taradığımızda TİFALDİ ile yapılan toplamda 22 yayımlanmış yüksek lisans veya doktora çalışmasına erişilmektedir. TİFALDİ Testi 2-12 yaş arasındaki çocuklara uygulanabildiği için alan yazındaki çalışmaların bir kısmı okul çağı çocukların dil gelişimleri ile okuma becerileri, eğitim programları, mizah anlayışı, sosyal becerileri gibi alanlarla ilişkilerinden oluşmaktadır. TİFALDİ Testiyle yapılan çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarında dil gelişimi ile zihin teorisi-mizah anlayışı, anne-çocuk arasındaki ilişkisi, bilişsel esneklik-iki dillilik, konuşma bozukluğu/dudak damak yarığı olan bireylerin artikülasyon, anlaşılabilirlik gibi konularını değerlendirmişlerdir. Çalışmaların bir kısmı farklı alanları kapsadığı için aşağıda tez çalışmamızla ilişkili olanların özetlerine yer verilmiştir.

Gündüzer (2014) çalışmasında TGG ve koklear implantlı çocukların dil gelişimlerini karşılaştırmak üzere TİFALDİ ve TEDİL değerlendirme araçlarını kullanmıştır. Araştırma sonucunda, erken yaşta tanılanıp koklear implant ameliyatı aşamasına kadar geçen sürenin verimli kullanımı sayesinde bu çocukların akranlarını yakalayabilmekte olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra TEDİL ve TİFALDİ alt testlerinin puanları arasında da ilişki bulunmuştur.

Akçakaya (2015) yaptığı çalışmada erken yaşta koklear implant uygulanan çocukların sözel çalışma belleği ile sözcük dağarcığı ve anlaşılabilirlik arasındaki ilişkiye bakmıştır. Çalışmaya TGG 27 koklear implantlı çocuk dahil edilmiştir. Sözel Çalışma Belleği, Anlamsız Sözcük Tekrarı (K-AST), Konuşma Anlaşılabilirliği Ölçeği, Ankara Artikülasyon Testi (AAT) ve sözcük dağarcığı gelişimini ölçmek için TİFALDİ kullanılmıştır. Çalışma sonucunda her iki grupta da çalışma belleği, TİFALDİ ve K-AST arasında ilişki bulunmuştur.

Arslan (2018) çalışmasında konuşma bozukluğu olan 4.5-9 yaş arasındaki çocukların alıcı-ifade edici dil ve artikülasyon becerileri üzerinde erken (prematüre) doğumun etkisini incelemiştir. Çalışmada 30 preterm, 30 normal doğmuş olan katılımcıların genel gelişimini değerlendirmek üzere DENVER II gelişim tarama testi, sözcük dağarcıklarını değerlendirmek için TİFALDİ ve artikülasyon becerilerini değerlendirmek üzere AAT uygulanmıştır. Çalışma bulgularına bakıldığında, preterm ve

normal doğmuş grubun TİFALDİ Alıcı- İfade Edici Dil Kelime Alt Testlerinin ham puanları ve standart puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Konuşma bozukluğu olan normal doğmuş 30 çocuğun ortalama yarısının TİFALDİ Alıcı- İfade Edici Dil Kelime Alt Testi eşdeğer yaşlarının kronolojik yaş ile uyumlu ya da üstünde olduğunu saptamıştır. Sonuç olarak, konuşma bozukluğu olan preterm çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerinin normal doğmuş grubundan geri olduğu saptanmıştır. Ancak, konuşma bozukluğu bulunan çocuklarda artikülasyon becerilerinin prematüre doğumdan etkilenmediği belirtilmiştir. Prematüre bebeklerin motor, dil ve bilişsel gelişim alanlarının düzenli olarak değerlendirilmesi olası dil bozukluklarının erken tanınması ve müdahalesini sağlayarak ileriki dönemlerde görülebilecek diğer problemlerle karşılaşma riskini azaltabilir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde GDK tanısı almış 36-59 ay arasındaki çocukların dil becerilerini TİFALDİ Testiyle belirlemek amacıyla yapılan tez çalışmasında kullanılan araştırma modeli, araştırmanın katılımcıları, veri toplama araçları ve analizine dair bilgiler bulunmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, GDK olan 36-59 aylık çocukların alıcı ve ifade edici sözcük dağarcıklarını incelemek amacıyla betimsel karşılaştırmalı ve ilişkisel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri GDK olan çocukların yaş, cinsiyet terapi süresi, terapi çeşidi ve anne-baba eğitim durumu iken, bağımlı değişkenleri TİFALDİ Testi ve TEDİL'in alt testlerinden alınan puanlar olarak belirlenmiştir. Yaş değişkeni, 36-47 ve 48-59 aylık olacak şekilde iki düzeyde; terapi çeşidi, grup ve bireysel terapi alanlar şeklinde iki düzeyde; anne-baba eğitimi ise lise ya da altı ve lise üzeri olarak iki düzeyde incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışmaya, anadili Türkçe olup GDK tanılı toplam 36 çocuk katılmıştır. Bu çocukların 6'sı kız (%16), 30'u erkektir (%84). Çalışmanın katılımcıları, Anadolu Üniversitesinde bulunan Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezine (DİLKOM) gecikmiş dil konuşma şikâyetiyle başvuran ve bu merkezde çalışan dil ve konuşma terapistleri tarafından kapsamlı dil değerlendirmesi sonrası GDK tanısı almış çocuklardır.

Katılımcılar iki yaş grubuna ayrılarak incelenmiştir. Birinci grupta 36-47 ay arasında (*Ort.*=39 ay) 3 kız 13 erkek olmak üzere 16 çocuk; ikinci grupta 48-59 ay arasında (*Ort.*=50 ay) 3 kız 17 erkek olmak üzere 20 çocuk bulunmaktadır.

Test uygulama sürecinde katılımcılar grup veya bireysel terapilere devam etmektedirler. DİLKOM'da yalnızca 3 yaş grubu çocuklarına grup terapisi uygulanmaktadır. 3 yaşındaki 16 çocuğun 9 tanesi grup, 7 tanesi bireysel terapi almaktadır.

DİLKOM'daki uygulamalara ara verilmesi ya da bazı katılımcıların kurumdan ayrılması nedeni ile katılımcıların tamamına TEDİL uygulanamamıştır. TEDİL ve TİFALDİ Test puanı bulunan katılımcıların sayısı 21'dir. Yaşa göre gruplandığımızda 3 yaş grubunda 10 katılımcının, 4 yaş grubunda 11 katılımcının TEDİL puanları bulunmaktadır.

Çocukların anne-baba eğitim seviyeleri lise ya da altı ve lise üstü olarak 2 gruba ayrılmıştır. Katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında 33'ü lise ve altı (%47), 38'i lise üstüdür (%53). Tablo 3.1'de katılımcıların bağımsız değişken gruplarına dağılımına ait betimleyici bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.1. Araştırma Örnekleminde Yer Alan Katılımcıların Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Cinsiyet	Terapi çeşidi	Anne Eğitim Düzeyi	Baba Eğitim Düzeyi
3 Yaş (n=16)	Kız (n=3)	Grup (n=9)	Lise ve altı (n=9)	Lise ve altı (n=6)
	Erkek (n=13)	Bireysel (n=7)	Lise üstü (n=7)	Lise üstü (n=10)
4 Yaş (n=20)	Kız (n=3)	Bireysel (n=20)	Lise ve altı (n=9)	Lise ve altı (n=9)
	Erkek (n=17)		Lise üstü (n=10)	Lise üstü (n=11)

3 yaş grubu çocuklarından bir kısmı bireysel terapi (n=7) diğer kısmı grup terapisi (n=9) almaktadır. Katılımcıların terapi sayıları değişiklik göstermektedir. Katılımcılardan sadece birer kişilerin terapi seanları 22 ve 40'tır. Diğer katılımcıların terapi seanslarına bakıldığında en düşük terapi seansı 2, en yüksek terapi seansı ise 10'dur (*Ort.*= 5.87).

3.3. Veri Toplama Aracı

3.3.1. Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi

Gruplardaki dil gelişimlerini değerlendirmek amacıyla uygulanan TİFALDİ Testi, 1999 yılında Prof. Dr. Ayşegül Güven ve Doç. Dr. Sibel Kazak Berument'in yürütücülüğünde, ODTÜ Araştırma Fonu Projeleri destekli bir proje olarak başlamıştır. Geniş bir örneklemden veri toplanarak, Türkçe için geliştirilmiş, geçerlik, güvenilirlik ve standardizasyon çalışmaları yapılmış bir testtir (Kazak-Berument ve Güven, 2013). TİFALDİ iki ayrı formdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki 'TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi (TİFALDİ-AD) olarak adlandırılan ve 2-12 yaş aralığındaki çocukların sözcük dağarcığı gelişimini değerlendirmeyi amaçlayan formdur. Formun bu bölümü, ikisi deneme kartı olmak üzere toplamda 106 karttan oluşmaktadır. Her kartta, profesyonel ressam tarafından aynı çizim kalitesinde siyah- beyaz çizilmiş ve biri hedef üçü çeldirici olan toplamda dört resim bulunmaktadır. Resimler isim, sıfat ve eylemleri göreceli olarak eşit dağılımı ile farklı kategorilerde somut ve soyut resimlenebilen sözcüklerden oluşmaktadır. Kategorilerde hareket eylemleri, meslekler, vücut parçaları, hayvanlar, bina-ev-bahçe bölümleri, yiyecekler, giyecekler, matematik terimleri, ev eşyaları, meyve-sebzeler, tamir onarım gereçleri, coğrafya, taşıt, oyuncak, yol ile ilgili sözcükler bulunmaktadır.

Çalışmada kullanılan ikinci form ‘TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi (TİFALDİ-İD) olarak adlandırılan ve yine 2-12 yaş aralığındaki çocukların sözcük kullanımını değerlendirmeyi amaçlayan formdur. Formda basitten zora doğru sıralanmış toplamda 80 kart bulunmaktadır. Her kartta profesyonel ressam tarafından siyah- beyaz çizilmiş, yanıtı tek sözcük olarak verilmesi beklenen, semantik kategorileri temsil eden somut resimlenebilen nesnelere ile hayvan, meslek, yiyecek, giyecek kategorilerden tek resim bulunmaktadır. Tablo 3.2’de TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinde yer alan kategorilerdeki hedef sözcüklere ait bilgi verilmiştir. Testin Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testinin form örnekleri **Ek 1** ve **Ek 2** yer almaktadır.

Tablo 3.2. TİFALDİ Alıcı Dili Kelime alt testinde yer alan hedef sözcüklerin kategorileri (Temel ve ark., 2018)

Eylemler (9)	Asmak, bakmak, dalmak, devirmek, koşmak, onarmak, öpmek, vedalaşmak, yazmak
Kavramlar (2)	Yarım, zıt
Evdeki Nesnelere (15)	Faraş, fincan, kapı, kilit, lamba, mandal, pervane, radyatör, sabun, sehpa, tabak, televizyon, vazo, yastık, küvet
Yaşamdaki nesnelere (7)	Çatı, hortum, kafes, lastik, salıncak, zarf, zincir
Okuldaki nesnelere (1)	Cetvel
Vücudun Bölümleri (1)	Parmak
Giysiler (7)	Ayakkabı, bere, bilezik, çanta, kask, kemer, kravat
Bitkiler (2)	Fidan, Papatya
Hayvanlar (8)	Keçi, koyun, maymun, sinek, tavuk, yılan, yunus, kurbağa
Yiyecek, Meyveler ve Sebzeler (6)	Armut, ceviz, ekmek, pasta, simit, soğan
Müzik Aletleri/ Aletler (9)	Gitar/ Düdük, halat, mezura, palet, paten, pulluk, raket, teleskop
Geometrik Şekiller (4)	Dikdörtgen, elips, piramit, silindir
Duygular (3)	Heyecan, mutluluk, utangaçlık
Coğrafi olaylar ve mekanlar (9)	Ada, baraj, fabrika, felaket, göl, orman, sirk, şelale, viyadük
Meslekler (5)	Dalgıç, doktor, hamal, öğretmen, postacı
Taşıtlar (5)	Roket, sal, tır, vagon, yelken
Diğer (11)	Ceza, fiçı, galibiyet, güç, horon, ok, pul, sedye, tehlike, verimlilik, yalnız

TİFALDİ Testinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sırasında testin normatif verilerinden GDK, fonolojik bozukluk, otizm ve zihin engeli olan çocukların verileri çıkartılmıştır. Ancak akıcılık, sesletim ve ses problemleri olan çocukların verileri dahil edilmiştir. Tüm bunlara ek olarak 6 yaş ve üstü çocuklara WISC-R Zekâ Testi, 6 yaş altındaki çocuklara AGTE ve Peabody Resim Kelime Testi uygulanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda TİFALDİ Testi standart puanlarının WISC-R Zekâ Testi alt testlerinden genel, sözel ve performansı ve AGTE'nin t puan, ham puan, dil bilişsel gelişim alt puanları arasında ilişki bulunurken, Peabody Resim Kelime Testi ile arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

3.3.2. Türkçe Erken Dil Gelişim (TEDİL) Testi

Çalışmada kullanılan diğer test ise Test of Language Development- Third Edition (TELD-3) (Herosko ve ark., 1999) testinin Türkçeye uyarlaması olan TEDİL'dir. 2.0-7.11 yaş arası çocukların dil gelişimlerini değerlendirmeyi amaçlayan TEDİL (Topbaş ve Güven, 2009) A ve B formu olmak üzere 2 paralel ölçme setinden oluşmaktadır. İki sette de alıcı ve ifade edici dil alt testleri bulunmaktadır. A kayıt formunda semantik gelişimi ölçen 24 ve sentaks-morfolojiyi ölçen 13 madde bulunmaktadır. İfade Edici Dil Alt Test formunda ise semantik gelişimi ölçen 22, sentaks ve morfolojiyi ölçen 17 madde bulunmaktadır. TEDİL çocukların semantik, morfolojik ve sentaktik gelişimlerinin yaşlarına uygunluğunu ham puan, standart puan ve eşdeğer yaş değerleriyle ortaya koymaktadır. Testi uygularken çocuklarda uygun resmi gösterme, sözel yönergeleri yerine getirme ve sorulara sözel olarak yanıt verme beklenmektedir.

3.4. Uygulama

Alıcı ve ifade edici dil becerilerini değerlendirmek amacıyla kullanılan TİFALDİ Testi'nin alt testleri her çocuğa yönergesine uygun olarak uygulanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların yakınları *Veli Bilgilendirme ve Onam Formu (Ek 3)* aracılığıyla çalışmanın amacı ve yöntemi hakkında detaylı olarak bilgilendirilmiştir. Bu formu imzalayan velilerin çocukları çalışmaya izinli olarak alınmıştır.

TİFALDİ Testini uygulamak için araştırmacının sertifikası bulunması gerekmektedir. Tüm uygulama uygulayıcı sertifikası bulunan araştırmacı (tez yazarı) tarafından yapılmıştır. Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi DİLKOM'da yer alan ses yalıtımlı terapi odalarında gerçekleştirilmiştir. Odada bir adet masa, iki- üç adet sandalye ve bir adet bilgisayar bulunmaktadır. Ses veya video kaydı alınmamıştır. Test bireysel

olarak tek seansta uygulanmıştır. Test uygulanırken işaretlemeler form üstüne not edilmiştir. Test toplamda 30-45 dakika arasında sürmüştür.

Tüm katılımcılarda sırasıyla TİFALDİ- AD Testi uygulandıktan sonra, TİFALDİ-İD Testi'ne geçilmiştir. Uygulama, çocuğun eş değer yaşını hesaplamakla başlamaktadır. Çocukla terapist masaya 'L' şeklinde oturmuştur. Alıcı Dil Testinde, çocuktan uygulayıcının söylediği sözcüğün resmini 4 seçenek arasından göstermesi beklenir. Uygulamaya başlamadan önce 'Biz çocuklar için resimli bir kitap hazırladık, birlikte bakacağız. Şimdi sana bir sözcük söyleyeceğim, sen de bana o sözcüğün resmini göstereceksin' yönergesi sunulur. Devamında 'Bazı resimler sana zor gelebilir, önemli değil, sana hangi resim doğru geliyorsa onu göster' denilerek, ilk 2 deneme maddesi uygulanır. Daha sonra çocuğun kronolojik yaşından başlanarak teste devam edilir. Ardışık 8 doğru taban puanı oluştururken, 10 denemeden 8 tanesini bilemediğinde taban puan oluşur ve test sonlandırılır.

İfade Edici Dil Alt Testinde de eşdeğer yaş hesaplanarak teste başlanır. Çocuğa 'Şimdi sana resimler göstereceğim, sen de bana ne olduğunu söyleyeceksin, tamam mı?' yönergesi verilir. Kayıt formlarına yanıtlar kaydedilmiştir. Form doldurulurken çocuğun yaptığı artikülasyon hataları dikkate alınmaz ve çocuğun söylediği şekilde boşluklara not edilir. Ardışık 8 doğru cevap taban puanını oluştururken, 8 denemeden 6 tanesini bilemediğinde taban puan oluşur ve test sonlandırılır.

TEDİL uygulama sertifikası olan dil ve konuşma terapistleri tarafından TİFALDİ Testinin yapıldığı odalarda uygulanmıştır. Uygulama süreleri 1 seanstır. Teste başlamadan önce çocuğun kronolojik yaşı hesaplanmıştır. TEDİL A formundaki Alıcı ve İfade Edici Dil Alt Testleri sırayla uygulanır. Uygulamada çocuğun bulunduğu yaş bölümünün maddelerinden başlanır. Maddeler sırayla uygulanır. Çocuğun peş peşe 3 doğrusu taban puanı belirlerken, peş peşe 3 yanlış yaptığında tavan puan belirlenir. Çocuğun aldığı ham puanlar hesaplanarak testin kullanım klavuzundan standart puan ve eşdeğer yaşları hesaplanır.

3.5 Verilerin Analizi

Uygulama sırasında form üzerine toplanan verilere bakılarak, çocuğun TİFALDİ ve TEDİL alt testlerinden almış olduğu ham puan hesaplanıp standart puan ve eşdeğer yaşları bulunmuştur. TİFALDİ Testinin her iki alt testi için de ham puanlar her çocuk için taban ve bitirme noktasına göre doğru yanıtladığı madde sayısı toplanarak elde

edilmektedir. Bu puan çocuğun kronolojik yaşına göre verilen tablolardan yararlanılarak standart puana dönüştürülür. Ham puan aynı zamanda verilen tablolar yardımı ile o puana ait eşdeğer yaş dilimine çevirilir.

TEDİL'in Alıcı ve İfade Edici Dil alt testlerinde çocuğun verdiği yanıtlara göre taban ve tavan değerler belirlenir. Bu iki aralık arasındaki doğru yanıtlar toplanarak ham puan elde edilir. Bu puan çocuğun kronolojik yaşına testin klavuzundan yararlanarak standart puan ve eşdeğer yaş hesaplaması yapılır.

Ham puan, standart puan ve eşdeğer yaş değerlerinin her biri farklı bilgi vereceğinden istatistiksel analizlerde üç puan türü için de hesaplamalar yapılmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan elde edilen veriler bilgisayar ortamında Excel dosyasına aktarılmıştır. Bu verilerin istatistiksel analizi ise 'Statistical Program For Social Science (SPSS 24) kullanılarak yapılmış ve .05 düzeyinde anlamlılığa bakılmıştır.

Toplanan verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk Testi ile değerlendirilmiş ve normal dağılımın karşılanmadığı görülmüştür. Bu nedenle analizlerde parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Katılımcıların alıcı ve ifade edici dil alt testleri arasındaki farklılık Wilcoxon işaretli sıralar testiyle, ilişki ise Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Yaş (3 yaş-4 yaş), anne-baba eğitim (lise ve altı-lise üstü) ve terapi çeşidi (grup-bireysel) grupları arasındaki farklılıkları test etmek için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

İstatistiksel analizler yapılırken önce tüm katılımcılar (n=36) analize dahil edilmiştir. Sonrasında ise, 36-47 ay (3 yaş grubu, n=16) ve 48-59 ay (4 yaş grubu, n=20) grupları kendi içinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

4.1. Bulgular

Bu bölüm, araştırmanın amaç sorularına yönelik yapılan analizler sonucunda elde edilen bulguları içermektedir.

4.1.1. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları nasıl dağılım göstermektedir?

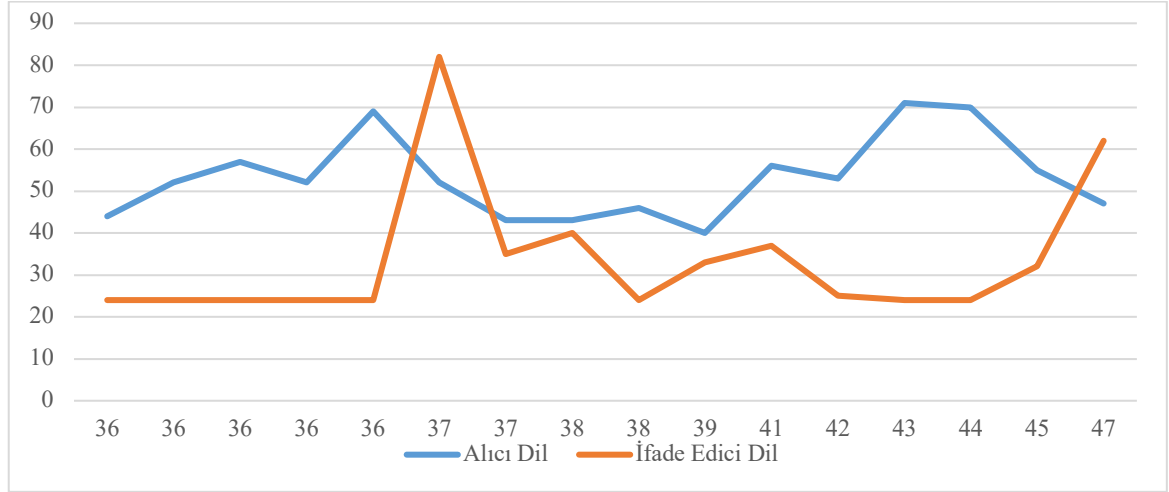
Çalışmaya toplam 36 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcılar 36-47 ay (n=16) ve 48-59 ay (n=20) olarak gruplandırılmıştır. Araştırmaya katılan 3 yaş grubu GDK olan çocukların (n=16) TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testlerine ait toplam, ortalama (Ort.), standart sapma (SS), medyan (Q2), en düşük (Min.) ve en yüksek (Max.) puanları Tablo 4.1’de gösterilmektedir.

Tablo 4.1. 3 yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ Testine ait puanlarının betimleyici istatistikleri

Alt Testler	(n=16)	Ort.	SS	Q2	Min.	Max.
TİFALDİ-AD	Ham Puan	37.63	11.230	36.5	21	57
	Standart Puan	120.94	10.357	118.5	101	133
	Eşdeğer yaş	54.36	9.876	52.5	40	71
TİFALDİ-İD	Ham Puan	7.94	13.508	1.5	0	53
	Standart Puan	79.44	21.639	65	63	136
	Eşdeğer yaş	32.56	14.886	24.5	24	82

3 yaş grubundaki katılımcıların TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi sonuçlarında en düşük eşdeğer yaş 40 ay iken, en yüksek eşdeğer yaş değeri 71 aydır (*Ort.*=54.36, *SS*=9.876). 36-47 aylık (3 yaş) katılımcılar tek tek incelendiğinde, tümünün TİFALDİ-AD Kelime Alt Testi eşdeğer yaşının kronolojik yaşlarından yüksek olduğu görülmektedir. TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanlarında ise en düşük eşdeğer yaş 24 ay, en yüksek eşdeğer yaş 82 ay olarak belirlenmiştir (*Ort.*=32.56, *SS*=14.886). Bir katılımcının İfade Edici Dil Kelime Alt Testinin eşdeğer yaşı kronolojik yaşından yüksektir. Bir katılımcının ise TİFALDİ-İD eşdeğer yaşı hem TİFALDİ-AD eşdeğer yaşından hem de kronolojik yaşından yüksek bulunmuştur. 3 yaş grubunda olan katılımcıların TİFALDİ-AD ve TİFALDİ-İD eşdeğer yaşları şekil 4.1’de detaylı olarak yer almaktadır.

Şekil 4.1. 3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testlerinden aldıkları eşdeğer yaş puanlar grafiği



3 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ-AD'de 2-3-4 yaş grubu içinde yer alan sözcüklerin genelini doğru yanıtladığı, 5 yaş grubu sözcüklerden sonraki sözcüklerde ise doğru yanıtlamada genel bir düşüş olduğu gözlenmiştir. TİFALDİ-İD'de ise, 2 yaş bölümündeki sözcükleri 8 kişi doğru yanıtlarken, 3 yaş bölümünden sonraki doğru yanıtlama sayısında ciddi bir düşüş gözlemlenmiştir. Testte yer aldıkları yaş dilimlerine göre sıralanmış ve ayrılmış sözcüklerin doğru yanıtlanma sayılarına ilişkin detaylı tablolar TİFALDİ-AD için **Ek 4** ve TİFALDİ-İD için **Ek 5**'de yer almaktadır.

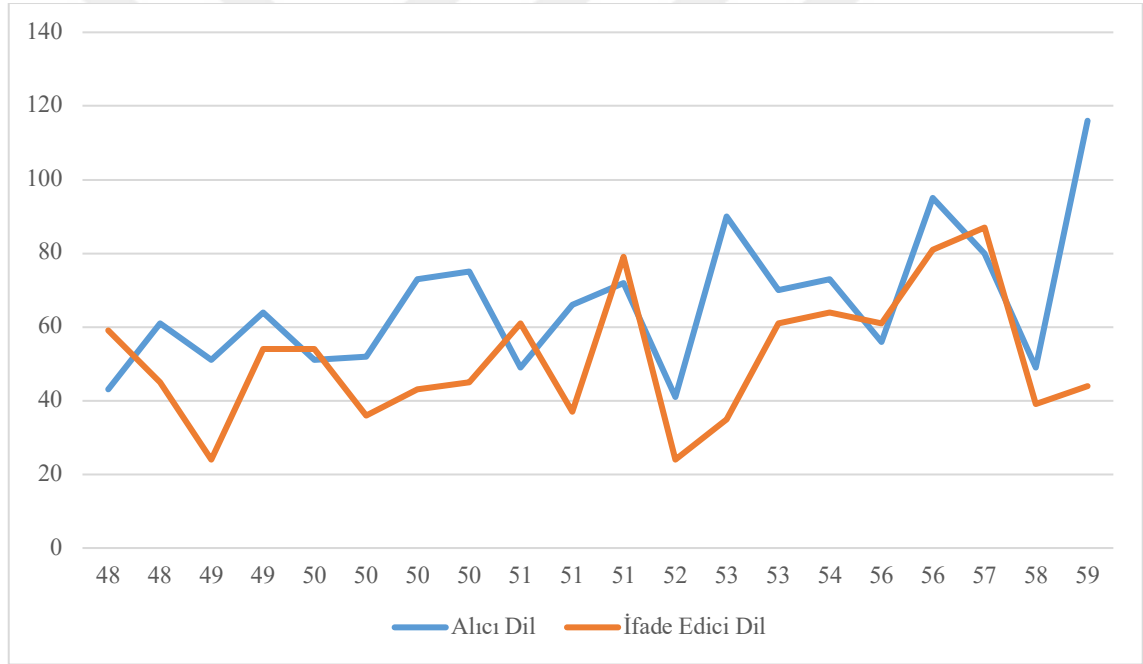
Araştırmaya katılan 4 yaş grubu GDK olan çocukların (n=20) TİFALDİ AD ve İD alt testlerine ait toplam, ortalama (Ort.), standart sapma (SS), medyan (Q2), en düşük (Min.) ve en yüksek (Max.) değerleri Alıcı ve İfade Edici Alt Testi'nin tüm puanları Tablo 4.2'de gösterilmektedir.

Tablo 4.2. 4 yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ Testine ait puanlarının betimleyici istatistikleri

Alt Testler	(n=20)	Ort.	SS	Q2	Min.	Max.
	Ham Puan	50.7	18.778	47	25	92
TİFALDİ-AD	Standart Puan	108.95	12.211	107	91	134
	Eşdeğer yaş	66.35	18.986	65	41	116
	Ham Puan	26.25	15.957	27.5	0	51
TİFALDİ-İD	Standart Puan	100.4	18.135	100.5	61	138
	Eşdeğer yaş	51.65	17.751	49.5	24	87

48-59 ay aralığındaki 4 yaş grubu GDK olan çocukların (n=20) TİFALDİ-AD'den almış olduğu en düşük eşdeğer yaş 41, en yüksek eşdeğer yaş 116 ay olarak belirlenmiştir (*Ort.* =66.35, *SS*=18.986). TİFALDİ-AD eşdeğer yaşı kronolojik yaşına göre düşük olan sadece 4 çocuk bulunmaktadır. TİFALDİ-İD Kelime Alt Testinden elde edilen eşdeğer yaşa bakıldığında, en düşük 24, en yüksek 87 ay olduğu görülmektedir (*Ort.* =51.65, *SS*=17.751). 4 yaş grubu vakaları arasında 9 tanesinin eşdeğer yaşı kronolojik yaşının üzerindedir. İfade Edici Dil Kelime Alt Testinin eşdeğer yaşı hem Alıcı Dil Kelime Alt Testinin eşdeğer yaşından hem de kronolojik yaşından yüksek olan 5 katılımcı vardır. 48-59 ay arasında olan 4 yaş grubu çocukların TİFALDİ-AD ve TİFALDİ-İD eşdeğer yaşları şekil 4.2'de yer almaktadır.

Şekil 4.2. 4 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt testlerinden aldıkları eşdeğer yaş puanları



Bunun yanı sıra, 4 yaş grubu GDK olan çocuklardan TİFALDİ-AD Kelime Alt Testindeki 2-3 ve 4 yaş bölümlerini yanıtlayan 20 kişiden doğru yanıt veren katılımcı sayısı 18'dir. Testin 5 yaş bölümünden sonraki doğru yanıtlama sayısında keskin bir düşüş gözlemlenmiştir. TİFALDİ-İD Kelime Alt Testinin bölümlerine bakıldığında, 2-3-4 ve 5 yaş bölümündeki sözcüklere cevap veren 20 katılımcıdan 15'i doğru yanıtlarken, 6 yaş bölümünden sonraki sözcüklerin söylenme oranı düşmektedir. Diğer bölümlere ilişkin doğru yanıtlama sayılarına ilişkin detaylı tablolar **Ek 4** ve **Ek 5**'te yer almaktadır. Tüm katılımcılara ait TİFALDİ-AD ve TİFALDİ-İD eşdeğer yaşları **Ek 6**'te yer almaktadır.

4.1.2. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi kullanılmıştır. Tüm katılımcıların (n=36) TİFALDİ Alıcı ile İfade Edici Dil Kelime Alt Test ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları arasındaki korelasyon katsayıları (r_s) ve anlamlılık değerleri (p) Tablo 4.3'te yer almaktadır.

Tablo 4.3. Tüm katılımcıları TİFALDİ alt test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

n=36	TİFALDİ-İD		
	Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş
TİFALDİ-AD	Ham Puan	$r_s=0.342, p=0.04^*$	
	Standart Puan	$r_s=-0.186; p=0.27$	
	Eşdeğer Yaş		$r_s=0.334; p=0.04^*$

* $p<0.05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi, tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ham puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmuştur ($r_s=0.342, p=0.04$). Başka bir deyişle, TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi ham puanları yükseldikçe İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ham puanları da yükselmektedir. Standart puanlar arasında ilişki saptanmamıştır ($r_s=-0.186, p=0.27$). Eşdeğer yaşlar arasında pozitif yönlü ilişki saptanmıştır ($r_s=0.334, p=0.04$). Bu durum TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi eşdeğer yaşları yükseldikçe İfade Edici Dil Kelime Alt Testi eşdeğer yaşlarının da yükselmekte olduğunu göstermektedir.

Tüm katılımcılar bir arada incelendikten sonra yaş gruplarının kendi içinde de aynı ilişkiyi gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile 3 yaş ve 4 yaş grupları için ayrı ayrı korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. 3 yaş grubu (36-47 ay) katılımcıların (n=16) TİFALDİ Alıcı ile İfade Edici Dil Kelime Alt Test ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları arasındaki korelasyon katsayıları (r_s) ve anlamlılık değerleri (p) Tablo 4.4'te yer almaktadır.

Tablo 4.4. 3 yaş grubu TİFALDİ alt test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

n=16	TİFALDİ-İD			
		Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş
TİFALDİ-AD	Ham Puan	$r_s=0.167; p=0.536$		
	Standart Puan		$r_s=-0.302, p=0.25$	
	Eşdeğer Yaş			$r_s=-0.281, p=0.29$

Tablo 4.4'te 3 yaş grubu katılımcıların korelasyon analizine bakıldığında TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testleri arasında ham puanlar ($r_s=-0.167, p=0.536$), standart puanlar ($r_s=-0.302, p=0.25$) ve eşdeğer yaşlara göre ilişki saptanmamıştır ($r_s=-0.281, p=0.29$). Başka bir deyişle 3 yaş grubunun alıcı ve ifade edici puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

4 yaş grubu (48-59 ay) katılımcıların ($n=20$) TİFALDİ Alıcı ile İfade Edici Dil Kelime Alt Test ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları arasındaki korelasyon katsayıları (r_s) ve anlamlılık değerleri (p) Tablo 4.5'te yer almaktadır.

Tablo 4.5. 4 yaş grubu TİFALDİ alt test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

n=20	TİFALDİ-İD			
		Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş
TİFALDİ-AD	Ham Puan	$r_s=0.302, p=0.196$		
	Standart Puan		$r_s=0.189, p=0.42$	
	Eşdeğer Yaş			$r_s=0.302, p=0.196$

Tablo 4.5'te yer alan 4 yaş grubu katılımcıların korelasyon analizine bakıldığında TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testleri arasında ham puanlar ($r_s=0.302, p=0.196$), standart puanlar ($r_s=0.189, p=0.42$) ve eşdeğer yaşlarına göre ($r_s=0.302, p=0.196$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Özetlemek gerekirse, TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testleri arasındaki ilişki tüm katılımcılar bir arada değerlendirildiğinde anlamlı sonuç verirken yaş gruplarına göre ayrılan katılımcılar ayrı ayrı incelendiğinde bu ilişki istatistiksel anlamlılığını yitirmektedir.

4.1.3. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasında bir farklılık var mıdır?

Çalışmaya katılan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testlerinin ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları betimsel istatistik kullanılarak

incelenmiştir. Araştırmaya dahil edilen çocukların (n=36) TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Alt testlerine ait ortalama (Ort.), standart sapma (SS), medyan (Q2), en düşük (Min.) ve en yüksek (Max.) puanları Tablo 4.6’da verilmektedir.

Tablo 4.6. *Tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime alt test puanlarının betimleyici istatistikleri*

Alt Testler	(n=36)	Ort.	SS	Q2	Min.	Max.
	Ham Puan	44.50	16.863	40	21	92
TİFALDİ-AD	Standart Puan	114.28	12.783	115	91	134
	Eşdeğer yaş	60.89	16.608	56	40	116
	Ham Puan	18.11	17.366	12	0	53
TİFALDİ-İD	Standart Puan	91.08	22.154	92	61	138
	Eşdeğer yaş	43.17	18.935	38	24	87

Tablo 4.6’da yer alan TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinin alt puanlarına bakıldığında en düşük ham puanın 21 en yüksek ham puanın 92 olduğu görülmektedir ($Ort.=44.5$, $SS=2.302$). En düşük standart puan 91 en yüksek standart puan 134’tür ($Ort.=114.28$, $SS=12.783$). En düşük eşdeğer yaş 40 ay en yüksek eşdeğer yaş ise 116 ay olarak hesaplanmıştır ($Ort.=60.89$, $SS=16.608$).

Tablo 4.6’da yer alan TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinin alt puanlarına bakıldığında en düşük ham puanın puanı sıfır, en yüksek ham puanın 53 olduğu görülmektedir ($Ort.=18.11$, $SS=17.366$). En düşük standart puan 61, en yüksek standart puan ise 138 olarak bulgulanmıştır ($Ort.=91.08$, $SS=22.154$). En düşük eşdeğer yaşın 24 ay, en yüksek eşdeğer yaşın 87 olduğu görülmektedir ($Ort.=43.17$, $SS=18.935$).

GDK olan katılımcıların önce tamamının verileri TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşlarına göre karşılaştırılmıştır. Bu grupta sürekli değişkenler arasında karşılaştırma yapılacağı ve normal dağılımı karşılamadığı için parametrik olmayan Wilcoxon işaretli sıralalar testi uygulanmıştır. Test sonuçları her puan türü için ayrı ayrı tablolarda verilmiştir.

Araştırmaya katılan tüm katılımcıların (n=36) her bir TİFALDİ Alt Testine ait toplam, sıra ortalamaları (S.O.), sıra toplamları (S.T.), Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi (Z) puanı ve anlamlılık (p) değerleri Tablo 4.7’de detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 4.7. Tüm katılımcılarının TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

TİFALDİ İD-AD		n	S.O.	S.T.	Z	p
Ham Puan	Negatif Sıra	33	19.64	648	-4.950	.000***
	Pozitif Sıra	3	6	18		
	Eşit	0				
Standart Puan	Negatif Sıra	28	21.20	593.50	-4.093	.000***
	Pozitif Sıra	8	9.06	72.50		
	Eşit	0				
Eşdeğer Yaş	Negatif Sıra	29	20.53	595.50	-4.125	.000***
	Pozitif Sıra	7	10.07	70.50		
	Eşit	0				

*** $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı.

Tablo 4.7 uygulanan test sonucunda tüm katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ham puanları arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir ($Z = -4.950$, $p < 0.001$). Ham puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, gözlenen farkın negatif sıralar, diğer bir deyişle alıcı dil ham puanının lehinde olduğunu göstermektedir. Tüm katılımcıların, alıcı dil ham puanlarının ifade edici ham puanlarına kıyasla belirgin farkla yüksek oldukları söylenebilir. Bu testin ham puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu görülmektedir ($Z = -4.093$, $p < 0.001$). Yapılan analiz sonucunda TİFALDİ AD-İD standart puanları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Standart puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, negatif farkın alıcı dil lehine olduğunu göstermektedir. Tüm katılımcıların alıcı dil standart puanlarının da ifade edici standart puanlarına kıyasla belirgin farkla yüksek oldukları söylenebilir. Testin eşdeğer yaşları arasında da anlamlı bir fark olduğu bulgulanmıştır ($Z = -4.125$, $p < 0.001$). Sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında negatif farkın olması alıcı dil eşdeğer yaşlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle GDK'lı katılımcıların alıcı dil eşdeğer yaşları ifade edici eşdeğer yaşlarına kıyasla istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksektir.

Tüm katılımcılar birarada değerlendirildikten sonra katılımcılar 3 yaş ve 4 yaş şeklinde gruplandırılarak analiz tekrarlanmıştır. Araştırmaya katılan 3 yaş grubu GDK olan çocukların ($n = 16$) TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Alt Testlerine ait toplam, ortalama

(Ort.), standart sapma (SS), medyan (Q2), en düşük (Min.) ve en yüksek (Max.) puanları Tablo 4.8’de gösterilmektedir.

Tablo 4.8. 3 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanlarının betimleyici istatistikleri

Alt Testler	(n=16)	Ort.	SS	Q2	Min.	Max.
	Ham Puan	37.63	11.230	36.5	21	57
TİFALDİ-AD	Standart Puan	120.94	10.357	118.5	101	133
	Eşdeğer yaş	54.06	9.876	52.5	40	71
	Ham Puan	7.94	13.508	1.5	0	53
TİFALDİ-İD	Standart Puan	79.44	21.639	65	63	136
	Eşdeğer yaş	32.56	14.886	24.5	24	82

Tablo 4.8’de 3 yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinden aldıkları puanlara bakıldığında en düşük ham puanın 21, en yüksek ham puanın 57 olduğu görülmektedir ($Ort.=37.63$, $SS=11.230$). En düşük standart puan 101, en yüksek standart puan 133 ($Ort.=129.94$, $SS=10.357$) olarak hesaplanmıştır. En düşük eşdeğer yaşın 63 ay, en yüksek eşdeğer yaşın 133 ay olduğu görülmektedir ($Ort.=54.06$, $SS=9.876$).

Tablo 4.8’e bakıldığında 3 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ-İD’den almış olduğu en düşük ham puan 0, en yüksek ham puan 53 olarak belirlenmiştir ($Ort.=7.94$, $SS=13.508$). En düşük standart puanın 63, en yüksek puanın ise 136 olarak bulgulanmıştır ($Ort.=79.44$, $SS=21.639$). En düşük eşdeğer yaşın 24 ay, en yüksek eşdeğer yaşın 82 ay olduğu görülmektedir ($Ort.=32.56$, $SS=14.886$).

Tablo 4.9’da araştırmaya katılan 3 yaş grubu GDK olan çocukların (n=16) her bir TİFALDİ alt testine ait toplam, sıra ortalamaları (S.O.), sıra toplamları (S.T.), Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi (Z) puanı ve anlamlılık (p) değerleri verilmiştir.

Tablo 4.9. 3 yaş grubu katılımcılarının TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

TİFALDİ İD-AD		n	S.O.	S.T.	Z	p
Ham Puan	Negatif Sıra	15	8.80	132	-3.312	.001***
	Pozitif Sıra	1	4	4		
	Eşit	0				
Standart Puan	Negatif Sıra	15	8.93	134	-3.417	.001***
	Pozitif Sıra	1	2	2		
	Eşit	0				
Eşdeğer Yaş	Negatif Sıra	15	8.27	124	-2.898	.004**
	Pozitif Sıra	1	12	12		
	Eşit	0				

** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı.

Tablo 4.9’da verilen değerlere göre 3 yaş grubu GDK olan katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test ham puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir ($Z = -3.312$, $p < 0.05$). Ham puanların sıra ortalamaları ve toplamlarına bakıldığında negatif farkın olması, alıcı dilin lehine olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, 3 yaş grubunun alıcı dil ham puanı ifade edici dil ham puanlarına kıyasla yüksektir. Analiz sonucunda standart puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($Z = -3.417$, $p < 0.005$). Standart puanın sıra ortalamaları ve toplamlarında gözlenen negatif farkın alıcı dil lehine olduğunu göstermektedir. Yani, alıcı dil standart puanın ifade edici dil standart puanlarıyla kıyaslandığında belirgin derece yüksektir. Testin eşdeğer yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($Z = 2,898$, $p < 0.05$). Eşdeğer yaşların standart ortalama ve toplamlarına bakıldığında, negatif farkın gözlenmesi, alıcı dilin yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan 4 yaş grubu GDK olan çocukların ($n = 20$) her bir TİFALDİ alt testine ait toplam, ortalama (Ort.), standart sapma (SS), medyan (Q2) en düşük (Min.) ve en yüksek (Max.) değerleri Alıcı ve İfade Edici Alt Testi’ nin tüm puanları Tablo 4.10’da bulunmaktadır.

Tablo 4.10. 4 yaş grubu TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanlarının betimleyici istatistikleri

Alt Testler	(n=20)	Ort.	SS	Q2	Min.	Max.
	Ham Puan	50	18.778	47	25	92
TİFALDİ-AD	Standart Puan	108.95	12.211	107	91	134
	Eşdeğer yaş	66.35	18.986	65	41	116
	Ham Puan	26.25	15.957	27.5	0	51
TİFALDİ-İD	Standart Puan	100.4	18.135	100.5	61	138
	Eşdeğer yaş	51.65	17.751	49.5	24	87

Tablo 4.10'a bakıldığında 4 yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ-AD aldıkları en düşük ham puanın 25, en yüksek puanın 92 olduğu görülmektedir ($Ort.=50$, $SS=18.778$). En düşük standart puanın 91, en yüksek puanın 134'tür ($Ort.=108.95$, $SS=12.211$). Testte en düşük eşdeğer yaş 41 ay, en yüksek eşdeğer yaş 116 ay olarak bulgulanmıştır ($Ort.=66.35$, $SS=18.986$).

Tablo 4.10'a göre 4 yaş grubunun TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinden alınan en düşük ham puan sıfır, en yüksek puanın 51 olduğu görülmektedir ($Ort.=26.25$, $SS=15.957$). En düşük standart puan 61, en yüksek puan ise 138'dir ($Ort.=100.4$, $SS=18.135$). En düşük eşdeğer yaş 24 ay, en yüksek 87 ay olarak bulgulanmıştır ($Ort.=51.65$, $SS=17.751$).

Araştırmaya katılan 4 yaş grubu GDK olan katılımcıların (n=36) her bir TİFALDİ Alt Testine ait toplam, sıra ortalamaları (S.O.), sıra toplamları (S.T.), Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi (Z) puanı ve anlamlılık (p) değerleri Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.11. 4 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

TİFALDİ İD-AD		n	S.O.	S.T.	Z	p
Ham Puan	Negatif Sıra	18	11.22	202	-3.625	.000***
	Pozitif Sıra	2	4	8		
	Eşit	0				
Standart Puan	Negatif Sıra	13	12.23	159	-2.017	.044*
	Pozitif Sıra	7	7.29	51		
	Eşit	0				
Eşdeğer Yaş	Negatif Sıra	14	12.79	179	-2.765	.006**
	Pozitif Sıra	6	5.17	31		
	Eşit	0				

* $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$ düzeyinde anlamlı.

Yapılan analiz sonucunda, 4 yaş grubu GDK olan katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test ham puanları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmıştır ($Z=-3.625$, $p<0.05$). Ham puanın sıra ortalamaları ve toplamlarına bakıldığında, gözlenen farkın negatif olması, alıcı dilin lehine olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle, 4 yaş grubu katılımcılarının Alıcı dil ham puanı, ifade edici ham puanına kıyasla belirgin fark öndedir. Bu testin standart puan ($Z=-2.017$, $p<0.05$) ve eşdeğer yaşlarına ($Z=-2.765$, $p<0.01$) bakıldığında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmaktadır. Standart puanlar arasındaki farkın negatif olması alıcı dilin lehine olduğunu göstermektedir. 4 yaş grubu katılımcılarının alıcı dil standart puanı, ifade edici dilin standart puanına kıyasla önemli derecede öndedir. Aynı şekilde eşdeğer yaşlar arasında da alıcı dil eşdeğer yaşı ifade edici eşdeğer yaşından belirgin farkla öndedir.

Özetle, tüm katılımcılar bir arada değerlendirildiğinde de yaş grupları kendi içinde değerlendirildiğinde de TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi puanları ve eşdeğer yaşları İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puan ve yaşlarına göre anlamlı olarak yüksektir.

4.1.4. GDK olan çocukların TİFALDİ Testi ve TEDİLnin puanları arasında bir ilişki var mıdır?

Katılımcıların TİFALDİ ve TEDİL Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi kullanılmıştır. Katılımcılar

bölümünde açıklandığı gibi tüm çocuklara TEDİL uygulanmadığı için TEDİL ile yapılan analizlerde toplam katılımcı sayısı 21'dir.

Tüm katılımcıların (n=21) TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi ile TEDİL Alıcı Dil Alt Testi ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları arasındaki korelasyon katsayıları (r_s) ve anlamlılık değerleri (p) Tablo 4.12'de yer almaktadır.

Tablo 4.12. Tüm katılımcıların TİFALDİ ve TEDİL Alıcı Dil Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

n=21	TEDİL Alıcı Dil Alt Testi			
		Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş
TİFALDİ-AD	Ham Puan	$r_s=0.382, p=0.087$		
	Standart Puan	$r_s=0.193, p=402$		
	Eşdeğer Yaş	$r_s=0.281, p=0.217$		

Tablo 4.12'ye bakıldığında TEDİL ve TİFALDİ uygulanan katılımcıların (n=21) TİFALDİ Alıcı Dil Kelime ile TEDİL Alıcı Dil Alt Testi arasında ham puanlar ($r_s=0.382, p=0.087$), standart puanlar ($r_s=0.193, p=402$) ve eşdeğer yaşlarına göre ($r_s=0.281, p=0.217$) ilişki bulunmamıştır. Başka bir deyişle TİFALDİ ve TEDİL alıcı dil ölçümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir.

Tüm katılımcıların (n=21) TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ile TEDİL İfade Edici Dil Alt Testi ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları arasındaki korelasyon katsayıları (r_s) ve anlamlılık değerleri (p) Tablo 4.13'te yer almaktadır.

Tablo 4.13. Tüm katılımcıların TİFALDİ ve TEDİL İfade Edici Dil Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

n=21	TEDİL İfade Edici Dil Alt Testi			
		Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş
TİFALDİ-İD	Ham Puan	$r_s=0.731, p=0.000***$		
	Standart Puan	$r_s=0.352, p=0.118$		
	Eşdeğer Yaş	$r_s=0.577, p=0.006**$		

** $p<0.01$, *** $p<0.001$ düzeyinde anlamlı.

Tüm katılımcılara ait verilere uygulanan korelasyon analizi sonucunda, TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime ile TEDİL İfade Edici Dil Alt Testi ham puanları arasında yüksek düzey pozitif ilişki bulunmuştur ($r_s=0.731, p<0.000$). Diğer bir deyişle, TİFALDİ İfade Edici ham puanı yükseldikçe TEDİL İfade Edici Dil Alt Testi ham puanı da yükselmektedir. Standart puanlar arasında ilişki bulunmamıştır ($r_s=0.352, p>0.118$). Eşdeğer yaşlar arasında ise orta düzey pozitif ilişki saptanmıştır ($r_s=0.577, p<0.006$).

Yani, TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime eşdeğer yaşı yükseldikçe TEDİL İfade Edici Dil Alt Testi eşdeğer yaşı yükselmektedir.

Tüm katılımcılar bir arada incelendikten sonra yaş gruplarının kendi içinde de aynı ilişkiyi gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile 3 yaş ve 4 yaş grupları için ayrı ayrı korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan, 3 yaş grubu katılımcıların (n=10) korelasyon analizine bakıldığında TİFALDİ Alıcı Dil Kelime ve TEDİL Alıcı Dil Alt Testleri arasında ham puanlar ($r_s=0.582$, $p=0.07$) ve standart puanlarına göre ($r_s=0.196$, $p=0.588$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Testlerin eşdeğer yaşları arasında pozitif yönde orta düzey anlamlı ilişki bulunmuştur ($r_s=0.661$, $p=0.03$). Bu durum TİFALDİ Alıcı Dil Alt Test eşdeğer yaşı yükseldikçe TEDİL Alıcı Dil Alt Test eşdeğer yaşının da yükseldiğini göstermektedir.

3 yaş grubu katılımcıların (n=10) korelasyon analizine bakıldığında TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime ile TEDİL İfade Edici Dil Alt Testi arasında ham puanlar ($r_s=0.626$, $p=0.05$), standart puanlar ($r_s=0.0178$, $p=0.06$) eşdeğer yaşlarına göre ($r_s=0.443$, $p=0.17$) anlamlı ilişki bulunmamıştır.

4 yaş grubu katılımcıların (n=11) korelasyon analizi sonucunda TİFALDİ ve TEDİL'in alıcı dil alt arasında ham puanlar ($r_s=0.279$, $p=0.4$) standart puanlar ($r_s=0.114$, $p=0.73$) ve eşdeğer yaşlarına ($r_s=0.078$, $p=0.82$) göre ilişki bulunmamıştır.

4 yaş grubu katılımcıların (n=10) yapılan korelasyon analizi sonucunda TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime ile TEDİL İfade Edici Dil Alt Testi arasında ham puanlar ($r_s=0.333$, $p=0.34$), standart puanlar ($r_s=0.116$, $p=0.75$) ve eşdeğer yaşlarına göre ($r_s=0.324$, $p=0.36$) istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Özetle, TİFALDİ ve TEDİL'in Alıcı Dil Alt testleri arasında sadece 3 yaş grubuna ait eşdeğer yaşlar açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. İfade Edici Alt testler arasında ise sadece tüm katılımcılar birarada değerlendirildiğinde ham puan ve eşdeğer yaşlara göre anlamlı pozitif bir ilişki gözlenmiştir.

4.1.5. GDK olan çocukların yaşları ile TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasında bir ilişki var mıdır?

Katılımcıların yaşları ile TİFALDİ Alıcı ve TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla Spearman- Brown sıra farkları korelasyon analizi kullanılmıştır. Bu test uygulanırken verilerin analizi tüm katılımcıların verileri incelenmiştir.

Tablo 4.14. Tüm katılımcıların yaşları ile TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

n=36	YAŞ	
	Ham Puan	$r_s=0.453, p=0.005^{**}$
TİFALDİ-AD	Standart Puan	$r_s=0.326, p=0.052$
	Eşdeğer Yaş	$r_s=0.451, p=0.06$

$^{**}p<0.01$, düzeyinde anlamlı.

Tablo 4.14'e bakıldığında, tüm katılımcıların (n=36) yaşları ile TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinin ham puanları arasında zayıf düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur ($r_s=0.453, p=0.005$). Yani, katılımcıların yaşları yükseldikçe TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi ham puanı da yükselmektedir. Başka bir deyişle, çocukların yaşı büyüdükçe anladıkları sözcük sayısı artış göstermektedir. Standart puanlar ve eşdeğer yaşlar da yaşla beraber değişim gösteriyor olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 4.15. Tüm katılımcıların yaşları ile TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

	YAŞ	
	Ham Puan	$r_s=0.576, p=0.000^{***}$
TİFALDİ-İD	Standart Puan	$r_s=0.444, p=0.007^{**}$
	Eşdeğer Yaş	$r_s=0.596, p=0.000^{***}$

$^{**}p<0.01$, $^{***}p<0.001$, düzeyinde anlamlı.

Tüm katılımcıların (n=36) yaşları ile TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinin ham puanları, standart puanları ve eşdeğer yaşları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur (Ham: $r_s=0.576, p=0.000$; Standart: $r_s=0.444, p=0.007$; Eşdeğer yaş: $r_s=0.596, p=0.000$). Başka bir deyişle, çocukların yaşı büyüdükçe TİFALDİ-İD ham puanı, standart puanı ve eşdeğer yaşları yükselmektedir.

4.1.6. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı-İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları 3 ve 4 yaş grupları arasında farklılık göstermekte midir?

Tüm katılımcıların (n=36) TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinin en düşük ham puanı 21, en yüksek ham puanı 92 olduğu görülmektedir ($Ort.=44.5, SS=16.863$). En düşük standart puan 91, en yüksek standart puan 134'tür ($Ort.=114.28, SS=12.783$). Testin en düşük eşdeğer yaşı 40, en yüksek eşdeğer yaşı 53 olarak bulgulanmıştır ($Ort.=60.89, SS=16.608$).

TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşlarına göre GDK olan 3 ve 4 yaş grupları arasındaki farklılığa bakılacağı ve ölçümler normal dağılımı karşılamadığı için parametrik olmayan Mann- Whitney U testi uygulanmıştır. Testten elde edilen bulgular Tablo 4.16 ve 4.17’de yer almaktadır.

Araştırmaya dahil edilen 3 (n=16) ve 4 (n=20) yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı Dil Alt Testi puan türlerine ait ortalama (Ort.), sıra ortalamaları (S.O), sıra toplamları (S.T.), standart sapma (SS) ve Mann- Whitney U değeri (U) ve anlamlılık (p) değerleri Tablo 4.16’da verilmektedir.

Tablo 4.16. 3 ve 4 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Test puanlarının Mann- Whitney U testi ile karşılaştırılması

TİFALDİ-AD		n	S.O.	S.T.	Ort.	SS	U	p
Ham Puan	3 Y	16	14.72	235.50	37.63	11.230	99.50	0.54
	4 Y	20	21.53	430.50	50	18.778		
Standart Puan	3 Y	16	23.56	377	120.94	10.357	79	0.01*
	4 Y	20	14.45	289	108.95	12.211		
Eşdeğer Yaş	3 Y	16	14.72	235.5	54.06	9.876	99.50	0.54
	4 Y	20	21.53	430.5	66.35	18.986		

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı.

Tablo 16’ya bakıldığında 4 yaş grubu katılımcıların TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi ham puan ve eşdeğer yaşlarının 3 yaş grubundan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, ham puanları (U=99.50) ve eşdeğer yaşlarına (U=99.50) göre iki grup arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir. Standart puanlarına göre ise iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanmıştır (U=79, $p < 0.05$). 3 yaş grubunun standart puanları 4 yaş grubunun standart puanlarından yüksektir.

Araştırmaya dahil edilen 3 (n=16) ve 4 (n=20) yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı Dil Alt Testi tüm puan türlerine ait, ortalama (Ort.), sıra ortalamaları (S.O), sıra toplamları (S.T.), standart sapma (SS) ve Mann- Whitney U değeri (U) ve anlamlılık (p) değerlerine aşağıda yer alan Tablo 4.17’de verilmektedir.

Tablo 4.17. 3 ve 4 yaş grubu katılımcılarının TİFALDİ İfade Edici Alt Testinin ham puan, standart puan ve eşdeğer yaş arasındaki farkı belirlemek amacıyla uygulanan Mann Whitney-U Testi sonuçları

TİFALDİ-İD		n	S.O.	S.T.	Ort.	SS	U	p
Ham Puan	3 Y	16	12.09	193.50	7.94	13.508	57.50	0.001***
	4 Y	20	23.63	472.50	26.25	15.597		
Standart Puan	3 Y	16	12.94	207	79.44	21.639	71.00	0.004**
	4 Y	20	22.95	459	100.40	18.135		
Eşdeğer Yaş	3 Y	16	11.94	191	32.56	14.886	55.00	0.001***
	4 Y	20	23.75	475	51.65	5.853		

** $p < 0.01$ düzeyinde anlamlılık; *** $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı

Mann-Whitney U analizi sonucunda TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşlarına göre 3 yaş ve 4 yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmıştır (Ham puan: $U=57.50$, $p < 0.05$; Standart puan: $U=71.00$, $p < 0.05$; Eşdeğer yaş: $U=55.00$, $p < 0.05$). 4 yaş grubu çocuklarının ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları 3 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Özetlemek gerekirse, TİFALDİ-AD alt test puanlarına göre 3 ve 4 yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermezken, TİFALDİ-İD alt test puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

4.1.7. GDK olan çocukların TİFALDİ alt test puanları ile almış oldukları terapi süresi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Katılımcıların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanlarıyla terapi süreleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla parametrik olmayan Spearman Brown sıralı korelasyon analizi kullanılmıştır.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda, tüm katılımcıların terapi süresi ile TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinde aldıkları ham puanlar ($r_s=0.276$, $p=0.114$) standart puanlar ($r_s=0.135$, $p=0.446$) ve eşdeğer yaşları ($r_s=0.279$, $p=0.111$) arasında ilişki bulunmamıştır. TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinden almış oldukları ham puanlar ($r_s=0.073$, $p=0.682$), standart puanlar ($r_s=-0.087$, $p=0.623$) ve eşdeğer yaşları arasında ilişki bulunmamıştır ($r_s=0.026$, $p=0.085$). Tüm katılımcılar bir arada incelendikten sonra yaş gruplarının kendi içinde de aynı ilişkiyi gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla 3 yaş ve 4 yaş için ayrı ayrı korelasyon analizi yapılmıştır.

3 yaş grubunda TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi ile terapi süresi ilişkisini değerlendirmek için yapılan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.18’de yer almaktadır.

Tablo 4.18. 3 yaş grubu katılımcıların terapi süresi ile TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

n=16	Terapi Süresi	
	Ham Puan	$r_s = 0.519$ $p=0.04^*$
TİFALDİ-AD	Standart Puan	$r_s = 0.217$, $p=0.42$
	Eşdeğer Yaş	$r_s = 0.526$ $p=0.036^*$

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı.

Tablo 4.18’e göre, 3 yaş grubu GDK olan katılımcıların (n=16) verilerine uygulanan korelasyon analizi sonucunda; TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi ham puanları ile terapi süresi arasında orta düzey pozitif ilişki bulunmuştur ($r_s = 0.519$ $p=0.04$). Terapi süresi arttıkça ham puan da yükselmektedir. Standart puanları ile terapi süresi arasında ilişki bulunmamıştır ($r_s = 0.217$, $p=0.42$). Eşdeğer yaşları ile terapi süresi arasında orta düzey pozitif ilişki bulunmuştur ($r_s = 0.526$ $p=0.036$). 3 yaş grubu çocukların aldıkları terapi süresi arttıkça TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi ham puanları ve eşdeğer yaşları artmaktadır.

3 yaş grubu GDK olan katılımcıların (n=16) terapi süresi ile TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinden almış oldukları ham puanlar ($r_s = -0.331$ $p=0.21$), standart puanlar ($r_s = -0.347$, $p=0.118$) ve eşdeğer yaşları ($r_s = 0.459$, $p=0.07$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

4 yaş grubu GDK olan katılımcıların (n=20) terapi süresi ile TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($r_s = 0.171$, $p=0.498$), standart puanlar ($r_s = 0.066$, $p=0.794$) ve eşdeğer yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r_s = 0.189$, $p=0.454$).

4 yaş grubunda TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ile terapi süresi ilişkisini değerlendirmek için yapılan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.19’da yer almaktadır.

Tablo 4.19. 4 yaş grubu katılımcıların terapi süresi ile TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla uygulanan Spearman-Brown sıra farkları korelasyon analizi sonuçları

n=20		Terapi Süresi
TİFALDİ-İD	Ham Puan	$r_s=0.533, p=0.023^*$
	Standart Puan	$r_s=0.273, p=0.273$
	Eşdeğer Yaş	$r_s=0.514, p=0.029^*$

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı.

4 yaş grubu GDK olan katılımcıların (n=20) TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ham puanları ve eşdeğer yaşları ile terapi süresi arasında orta düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur (Ham puan: $r_s=0.533, p=0.023$; Eşdeğer yaş: $r_s=0.514, p=0.029$). Terapi süresi arttıkça 4 yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi ham puanları ve eşdeğer yaşları da anlamlı olarak yükselmektedir. Standart puanları ile terapi süresi arasında ilişki bulunmamıştır ($r_s=0.273, p=0.273$).

Özetlemek gerekirse, TİFALDİ alt test puanlarına göre terapi süresi arasında ilişki sadece 3 yaş grubunda TİFALDİ-AD, 4 yaş grubunda TİFALDİ-İD için istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermektedir. Bu durum terapi süresi yükseldikçe TİFALDİ alt test puanlarının da yükseldiğini göstermektedir.

4.1.8. 3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanlarının grup terapisi ve bireysel terapi alan çocuklar arasında farklılık göstermekte midir?

3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları grup terapisi ve bireysel terapi alan çocuklar arasında karşılaştırma yapmak üzere Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır.

3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi puanlarına göre grup terapisi ve bireysel terapi alanlar arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U Testi sonuçları Tablo 4.20'de bulunmaktadır. Tabloda katılımcıların sayısı (n), sıra ortalamaları (S.O.), standart toplamları (S.T.), ortalama (ort.), standart sapma (SS), Mann-Whitney U değerleri ve anlamlılık (p) değerleri yer almaktadır.

Tablo 4.20. 3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi puanlarının grup terapisi ve bireysel terapi alanlar arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U test sonuçları

TİFALDİ-AD		n	S.O.	S.T.	Ort.	SS	U	p
Ham Puan	Bireysel	7	8.64	60.50	42.89	16.845	30.50	0.916
	Grup	9	8.39	75.50	46.89	17.215		
Standart Puan	Bireysel	7	7.86	55	115.21	13.587	27.00	0.631
	Grup	9	9	81	113.24	12.148		
Eşdeğer Yaş	Bireysel	7	8.71	61	59.47	12.148	30.00	0.873
	Grup	9	8.33	75	59.47	16.012		

Tablo 4.20’de görülen analiz sonuçlarına göre, TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi’ nin ham puanları (U=30.5), standart puanları (U=27) ve eşdeğer yaşlarına (U=30) göre bireysel ve grup terapisi alan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanlarına göre grup terapisi ve bireysel terapi alanlar arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U Testi sonuçları Tablo 4.21’de bulunmaktadır. Tabloda katılımcıların sayısı (n), sıra ortalamaları (S.O.), standart toplamları (S.T.), ortalama (ort.), standart sapma (SS), Mann-Whitney U değerleri ve anlamlılık (p) değerleri yer almaktadır.

Tablo 4.21. 3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanlarının grup terapisi ile bireysel terapi alanlar arasındaki farklılığı belirlemek üzere Uygulanan Mann-Whitney U test sonuçları

TİFALDİ-İD	n	S.O.	S.T.	Ort.	SS	U	p	
Ham Puan	Bireysel	7	10.57	74	18.74	19.459	17	0.115
	Grup	9	6.89	62	17.41	15.256		
Standart Puan	Bireysel	7	10.5	73.5	93.37	25.583	17.5	0.127
	Grup	9	6.94	62.5	88.53	18.007		
Eşdeğer Yaş	Bireysel	7	10.29	72	44.32	476.561	19	0.158
	Grup	9	7.11	64	41.88	15.648		

Tablo 4.21’de görülen analiz sonuçlarına göre, TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testi’nin ham puanları (U=17), standart puanları (U=17.50) ve eşdeğer yaşlarına (U=19) göre bireysel ve grup terapisi alan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0.05$).

4.1.9. GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testi puanları anne-babaların eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Yapılan çalışmada, GDK olan çocukların anne ve baba eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Test puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Eğitim düzeyleri, dağılımlar göz önünde bulundurularak lise ve altı (n=19) ile lise üstü (n=17) olarak 2 gruba ayrılmıştır. Lise ve altı olan grupta okuma yazma bilmeyen katılımcı bulunmamaktadır. Analizlerin sonuçları tablo 4.22’de detaylı olarak yer almaktadır. Tablolarda katılımcıların sayısı (n), sıra ortalamaları (S.O.), sıra toplamları (S.T.), Mann-Whitney U değerleri ve anlamlılık (p) değerleri bulunmaktadır.

Tablo 4.22. Tüm katılımcıların TİFALDİ Alt Test puanlarının anne eğitim düzeylerine göre farklılığını belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları

			n	S.O.	S.T.	U	p
Ham Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	19	17.26	328	138	0.456
		Lise üstü	17	19.88	338		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	19	18.13	344.50	154.50	0.823
		Lise üstü	17	18.91	321.50		
Standart Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	19	19.26	366	147	0.645
		Lise üstü	17	17.65	300		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	19	19.42	369	144	0.578
		Lise üstü	17	17.47	297		
Eşdeğer Yaş	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	19	17.26	328	138	0.456
		Lise üstü	17	19.88	338		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	19	18.58	353	160	0.962
		Lise üstü	17	18.41	313		

Tablo 4.22’de tüm katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine göre ayırdığımızda, lise ve altı olan 19, lise üstü olan 17 kişi bulunmaktadır. TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinden alınan ham puanlar ($U=138$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=147$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan anne grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=138$, $p>0.05$). TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Testinden alınan ham puanlar ($U=154.5$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=144$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlara göre lise altı ve üstü eğitim alan anne grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=160$, $p>0.05$).

Tablo 4.23’te tüm katılımcıların TİFALDİ Alt Testlerinin alt puanlarıyla baba eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U Testin sonuçları bulunmaktadır. Tabloda katılımcıların sayısı (n), sıra ortalamaları (S.O.), sıra toplamları (S.T.), U değerleri ve anlamlılık (p) değerleri detaylı olarak yer almaktadır.

Tablo 4.23. Tüm katılımcıların TİFALDİ Alt Test puanlarının baba eğitim düzeylerine göre farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları

			n	S.O.	S.T.	U	p
Ham Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	15	20.57	308.5	126.5	0.319
		Lise üstü	21	17.02	357.5		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	15	18.43	276.5	156.50	0.974
		Lise üstü	21	18.55	389.5		
Standart Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	15	19.77	269.5	138.50	0.542
		Lise üstü	21	17.60	369.5		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	15	16.87	253	133	0.431
		Lise üstü	21	19.67	413		
Eşdeğer Yaş	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	15	20.03	300.5	134.5	0.460
		Lise üstü	21	17.40	365.5		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	15	18.60	279	156	0.961
		Lise üstü	21	18.43	387		

Tüm katılımcıların babalarını eğitim düzeylerine göre ayırdığımızda; lise ve altı olan 15, lise üstü olan 21 kişi bulunmaktadır. Tablo 4.23'e bakıldığında, baba eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=126.5$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=138.5$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlar arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=134.5$, $p>0.05$). TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Testinin aldıkları ham puanlar ($U=156.2$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=133$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan baba grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=156$, $p>0.05$).

Tüm katılımcılar bir arada inceledikten sonra yaş gruplarının kendi içinde de aynı ilişkiyi gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile 3 yaş ve 4 yaş grupları için ayrı ayrı analiz yapılmıştır. Tablo 4.24'te 3 yaş grubu katılımcılarının TİFALDİ Alt Testleri' nin alt puanlarıyla anne eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U Testi sonuçları bulunmaktadır. Tabloda katılımcıların sayısı (n), sıra ortalamaları (S.O), sıra toplamları (S.T.), Mann-Whitney U değerleri ve anlamlılık (p) değerleri detaylı olarak yer almaktadır.

Tablo 4.24. 3 yaş grubu katılımcılarının anne eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alt Testi puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları

Alt Testler			n	S.O	S.T.	U	p
Ham Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	9	7.39	66.5	21.5	0.289
		Lise üstü	7	9.93	69.5		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	9	8.78	79	29	0.786
		Lise üstü	7	8.14	57		
Standart Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	9	8.33	75	30	0.873
		Lise üstü	7	8.71	61		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	9	9.06	81.5	26.5	0.586
		Lise üstü	7	7.79	54.5		
Eşdeğer Yaş	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	9	7.39	66.5	21.5	0.288
		Lise üstü	7	9.93	69.5		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	9	9.22	83	25	0.462
		Lise üstü	7	7.57	53		

Tablo 4.24'e bakıldığında 3 yaş grubu katılımcıların (36-47 ay) anne eğitim düzeyleri lise ve altı olan 9, lise üstü olan 7 katılımcı bulunmaktadır. TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=21.5$, $p>0.05$) standart puanlar ($U=30$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan anne grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=21.5$, $p>0.05$). TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=29$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=26.5$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan anne grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=25$, $p>0.05$).

Tablo 4.25'te 3 yaş grubu katılımcılarının TİFALDİ Alt Testleri' nin alt puanlarıyla baba eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U Testi sonuçları bulunmaktadır. Tabloda katılımcıların sayısı (n), sıra ortalamaları (S.O.), sıra toplamları (S.T.), Mann-Whitney U değerleri ve anlamlılık (p) değerleri detaylı olarak yer almaktadır.

Tablo 4.25. 3 yaş grubu katılımcılarının baba eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alt Testi puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları

Alt Testler		n	S.O	S.T.	U	p	
Ham Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	6	10.67	64	17	0.158
		Lise üstü	10	7.2	72		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	6	7	42	23.5	0.477
		Lise üstü	10	9.40	94		
Standart Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	6	9.58	57.5	18	0.191
		Lise üstü	10	7.85	78.5		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	6	6.58	39.5	21	0.316
		Lise üstü	10	9.65	96.5		
Eşdeğer Yaş	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	6	10.5	63	18.5	0.199
		Lise üstü	10	7.3	73		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	6	7	42	21	0.297
		Lise üstü	10	9.4	94		

Tablo 4.25'e bakıldığında 3 yaş grubu katılımcıların baba eğitim düzeyleri lise ve altı olan 6, lise üstü olan 10 katılımcı bulunmaktadır. TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=17$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=18$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan baba grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=18.5$, $p>0.05$). TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=23.5$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=21$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan baba grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=21$, $p>0.05$).

Tablo 4.26'da 4 yaş grubu katılımcılarının TİFALDİ Alt Testleri' nin alt puanlarıyla anne eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U Testi sonuçları bulunmaktadır. Tabloda katılımcıların sayısı (n), sıra ortalamaları (S.O), sıra toplamları (S.T.), Mann-Whitney U değerleri ve anlamlılık (p) değerleri detaylı olarak yer almaktadır.

Tablo 4.26. 4 yaş grubu katılımcılarının anne eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alt testi puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları

Alt Testler			N	S.O.	S.T.	U	p
Ham Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	10	10.4	104	49	0.94
		Lise üstü	10	10.6	106		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	10	10.35	103.5	48.5	0.909
		Lise üstü	10	10.65	106.5		
Standart Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	10	11.2	112	43	0.597
		Lise üstü	10	9.8	98		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	10	11.4	114	41	0.496
		Lise üstü	10	9.6	96		
Eşdeğer Yaş	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	10	10.5	105	50	1
		Lise üstü	10	10.5	105		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	10	10.5	105	50	1
		Lise üstü	10	10.5	105		

Tablo 4.26'ya bakıldığında 4 yaş grubu katılımcıların anne eğitim düzeyleri lise ve altı olan 10, lise üstü olan 10 katılımcı bulunmaktadır. TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=49$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=43$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan anne grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=50$, $p>0.05$). TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=48.5$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=41$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan anne grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=50$, $p>0.05$).

Tablo 4.27'de 4 yaş grubu katılımcılarının TİFALDİ Alt Testlerinin alt puanlarıyla baba eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U Testi sonuçları bulunmaktadır. Tabloda katılımcıların sayısı (n), sıra ortalamaları (S.O.), sıra toplamları (S.T.), Mann-Whitney U değerleri ve anlamlılık (p) değerleri detaylı olarak yer almaktadır.

Tablo 4.27. 4 yaş grubu katılımcılarının baba eğitim düzeyleri ile TİFALDİ Alt Testi puanları arasındaki farklılığı belirlemek üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları

Alt Testler			n	S.O.	S.T.	U	p
Ham Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	9	10.5	94	49.5	1
		Lise üstü	11	10.5	115.5		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	9	11.22	101	43	0.621
		Lise üstü	11	9.91	109		
Standart Puan	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	9	11.39	102.5	41.5	0.543
		Lise üstü	11	9.77	107.5		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	9	10.22	92	47	0.849
		Lise üstü	11	10.73	118		
Eşdeğer Yaş	TİFALDİ-AD	Lise ve altı	9	10.22	92	47	0.849
		Lise üstü	11	10.73	118		
	TİFALDİ-İD	Lise ve altı	9	11.28	101.5	42.5	0.594
		Lise üstü	11	9.86	108.5		

Tablo 4.27'e bakıldığında 4 yaş grubu katılımcıların baba eğitim düzeyleri lise ve altı olan 9, lise üstü olan 11 katılımcı bulunmaktadır. TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=49.5$, $p>0.05$), standart puanlar ($U=41.5$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan baba grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=47$, $p>0.05$). TİFALDİ İfade Edici Dil Kelime Alt Testinden aldıkları ham puanlar ($U=43$, $p>0.05$), standart puanlar arasında ($U=47$, $p>0.05$) ve eşdeğer yaşlarına göre lise altı ve üstü eğitim alan baba grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır ($U=42.5$, $p>0.05$).

Özetleyecek olursak, TİFALDİ alt test puanları arasında anne-baba eğitim düzeylerine göre ilişkiyi tüm katılımcılar, 3 yaş grubu ve 4 yaş grubu olarak ayrı ayrı incelediğimizde hiçbir grupta istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

4.2. Tartışma

Bu çalışmada 36-59 ay arası GDK olan çocukların sözcük dağarcıklarının TİFALDİ Testi ile belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara TİFALDİ AD-İD Alt Testleri uygulanmış ve testten alınan ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşları belirlenmiştir. Toplanan veriler analiz edilmiştir. Veri analizi sonucunda elde edilen bulgular bu bölümde tartışılacaktır.

Araştırmanın birinci bulgusuna bakıldığında katılımcıların tamamının TİFALDİ-AD Alt Testinden aldıkları eşdeğer yaş puanları kronolojik yaşlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Arslan (2018) çalışmasında konuşma bozukluğu olan TGG doğmuş 30 çocuktan 23 çocuğun TİFALDİ-AD Alt Testinin eşdeğer yaşının kronolojik yaş ile uyumlu ya da üstünde olduğunu belirtmiştir. GDK olan katılımcıların TİFALDİ-AD Testinden aldıkları puanların dağılımlarına bakıldığında, 3 ve 4 yaş grupların her ikisinde de testin 2-3-4 yaş grubu sözcüklerini genelin doğru yanıtladığı, 5 yaş grubu sözcüklerden sonraki bölümlerde ise doğru yanıtlamada genel bir düşüş olduğu gözlenmiştir. Testin 2-3-4 yaş bölümlerindeki sözcüklerin kategorilerine bakıldığında evdeki nesne isimleri (kapı, yatak, yastık vb.), hayvanlar (yılan, kurbağa, maymun vb.), yiyecek ve meyve-sebzeler (pasta, simit, armut) kategorilerinden sözcükler ve öpmek-koşmak eylemleri yer almaktadır. 5 yaş bölümündeki sözcüklerde ise duygular, durum gibi soyut kavramlarla meslek kategorilerinden sözcüklerin eklendiği ve eylem sayısının arttığı görülmektedir. Bu bulguyla paralel olarak, Topbaş (2007) belli durumların, rutinlerin, günlük hayatta sık kullanılan eylemlerin çocuğun ilk sözcüklerini oluşturduğunu belirtmiştir. Baykoç-Dönmez (1986) anadili Türkçe olan çocukların sözcük dağarcıklarının ağırlıklı olarak isimlerden oluştuğunu ve en fazla sözcüğe sahip oldukları isim kategorilerinin ise çevrelerinde gördükleri oyuncak, insan ve yiyecek isimleri olduğunu ortaya koymuştur. Avcı (2004) ve Bates (1994) yaptıkları çalışmada ilk sözcüklerde yemek, vücut bölümü, giysi, hayvan ve ev eşyası kategorilerinden olan isimlerin yanı sıra ‘yemek-içmek-öpmek’ eylemlerinin de olduğunu belirtmişlerdir. Lakin, gelişimsel düzlemde baktığımızda birkaç spesifik bozukluk durumları dışında çocukların alıcı dil becerilerinin ifade edici dil becerilerinden önde seyrettiği alan yazında sıklıkla vurgulanmaktadır. Alıcı dil becerileri akranlarıyla denk ilerleyen GDK olan çocukların ifade edici dil becerilerinin geride olması beklenmektedir.

Alan yazına göre sözcük dağarcığı, fonolojik veya sentaktik gelişimlerinden herhangi biri yaşlılarıyla denk olmayan çocuklar GDK olarak tanılanmaktadır (Spanoudis

ve Hawa, 2013). TİFALDİ Alt Test puanlarına bakıldığında bazı çocukların ifade edici dil eşdeğer yaşının alıcı dil eşdeğer yaşından ve kronolojik yaştan büyük olduğu görülmektedir. Bunun sebebi TİFALDİ Testinin sadece sözcük dağarcığını değerlendirmeye yönelik olup, testte dilin fonolojik, morfolojik ve sentaktik alanlarını ölçen maddelerin bulunmaması olabilir. TİFALDİ-İD Testinde doğru tanım ve işlev söylendiği sürece, çocuğun yaptığı sesletim ve fonolojik hatalar göz ardı edilmekte ve o sözcük doğru olarak sayılmaktadır (Güven ve Kazak-Berument, 2010). Bundan dolayı birkaç katılımcının ifade edici dil becerileri ham puanının yüksek çıktığı düşünülmektedir. Arslan (2018) yaptığı çalışmada konuşma bozukluğu olan-artikülasyon test yaşlarının kronolojik yaşa göre düşük bulunan- 60 çocuktan 34 çocuğun TİFALDİ İfade Edici Dil Alt Testi eşdeğer yaşlarını kronolojik yaşa göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Yapılan çalışmanın ikinci bulgusunda tüm katılımcılar bir arada değerlendirildiğinde de yaş grupları kendi içinde değerlendirildiğinde de TİFALDİ Alıcı Dil alt test puanlarının İfade Edici Dil alt testi puanlarından belirgin farkla yüksek olduğu görülmektedir. GDK olan çocukların dil gelişimleri TGG çocuklar ile aynı basamaklardan farklı sürelerde geçtiği (Paul, 2012) belirtilmektedir. TGG çocukların dil gelişim süreçlerine bakıldığında alıcı dil becerilerinin ifade edici becerilerinden önce geliştiği alan yazında yapılan diğer çalışmaların bulgularıyla desteklenmektedir (Armonia ve ark., 2015; Capovilla FC, 2006). Tamis-LeMonda ve ark. (2006) yaptıkları çalışmada TGG çocukların ilk sözcüklerini söylemeye başlamadan yaklaşık 4 ay önce alıcı dil becerilerinin hızlı bir şekilde geliştiğini belirtmiştir.

Çalışmada TİFALDİ alt testleri arasında sadece tüm katılımcılar kendi arasında değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Gündüzer'in (2014) 2:0-7:11 aylık koklear implantlı ve TGG 50 çocuğun sözcük dağarcığı becerilerini karşılaştırmak amacıyla TİFALDİ Testini uyguladığı çalışmada TİFALDİ alt testleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuç çalışmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Aynı zamanda, testin uygulandığı TGG çocukların normatif değerlerine bakıldığında TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Alt Testleri güvenilirlik çalışması sonuçları her iki alt testin de test-tekrar test ve iç tutarlılık değerlerinin yüksek olduğu görülmüştür (Güven ve Kazak-Berument, 2010). Bunun yanı sıra TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici alt testler arasındaki farklılığa bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Arslan (2018) konuşma bozukluğu olan 30 preterm ve 30 term doğmuş

çocukların alıcı-ifade edici dil özellikleri ile artikülasyon becerilerini incelediği çalışmasında iki grubun da TİFALDİ-AD ve İD ham puanları ve standart puanları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır.

TİFALDİ ve TEDİL Alıcı Dil Alt testleri arasında sadece 3 yaş grubuna ait eşdeğer yaşlar açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. İfade Edici Alt testler arasında ise sadece tüm katılımcılar bir arada değerlendirildiğinde ham puan ve eşdeğer yaşlara göre anlamlı pozitif bir ilişki gözlenmiştir. Alan yazına baktığımızda TİFALDİ ve TEDİL Testlerinin karşılaştırıldığı tek çalışma bulunmaktadır. Gündüzer (2014), yaş ortalaması 55 ay olan koklear implantlı çocuklarla yaptığı çalışmada, TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Alt Testi ve TEDİL Alıcı Dil Alt Testi eşdeğer yaş puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Gündüzer (2014) yaptığı çalışmada koklear implantlı çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişim süreçlerini belirlemek amacıyla TİFALDİ ve TEDİL Testlerini uygulamıştır. İki test arasında yapılan istatistiksel analizde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Çalışma sonucunda her iki testinde hem koklear implantı olan çocukların hem de GDK olan çocukların dil gelişimlerini değerlendirmeye yönelik paralel sonuçlar veren testler olduğunu belirtmektedir.

TGG çocukların dil edinim sürecine bakıldığında yaşla birlikte hem alıcı hem de ifade edici sözcük dağarcığının arttığı görülmektedir. 12 aylık TGG bir çocuğun alıcı dil dağarcığında 50 sözcük ifade edici sözcük dağarcığında 10 sözcük bulunması beklenirken (Benedict, 1979), 20. aya geldiğinde ifade edici sözcük dağarcığının 150 sözcüğe çıkması beklenmektedir (McLoughlin, 2006). Yapılan çalışmada yaş ile TİFALDİ Alt Test puanları arasındaki ilişki tüm katılımcılar bir arada değerlendirildiğinde GDK olan çocukların yaşları arttıkça hem alıcı hem ifade edici sözcük bilgilerinin de artış gösterdiği bulgulanmıştır. TİFALDİ Testin normatif verilerine de bakıldığında yaşla birlikte dil puanlarının da arttığı görülmektedir (Kazak-Berument, 2013). Ölmez'in (2010) TİGE uyguladığı çalışmasında GDK olan çocukların yaş ile birlikte kullandıkları sözcük sayılarında da artış olduğunu belirtmektedir. Dil gelişiminde gerilik yaşayan gruplardan biri olan otizmlilerle yapılan çalışmada alıcı dil sözcük dağarcığını ölçmeye yönelik Peabody Kelime Testi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda 3-4 yaş grubu çocukların alıcı dil puanlarının 2-3 yaş grubundan yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum otizmlilerle olan çocuklarında yaşla birlikte dil testlerinden aldıkları puanlarında artış olduğunu göstermektedir (Kaya, 2016).

GDK olan 3 yaş ve 4 yaş gruplarının TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici puanları karşılaştırıldığında, 4 yaş grubu katılımcılarının alt test puanları, alıcı dil standart puanları hariç, 3 yaşa göre yukarıdadır. Ama 4 yaşın lehine olan bu farklılık alıcı dil puanları için istatistiksel olarak anlamlı olmasa da ifade edici puanlar arasında anlamlı farklılık göstermektedir. 3 yaş grubundaki katılımcıların alıcı dil standart puanlarının yüksek çıkmasının nedenin TİFALDİ Testinin standart puan hesaplamasında kullanılan yöntem dolayısıyla her grup kendi içinde değerlendirilmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ancak eşdeğer yaşlara bakıldığında 4 yaş grubunun 3 yaştan yüksek olduğu görülmektedir.

Tüm katılımcıların TİFALDİ alt test puanları ile terapi süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki görülmemektedir. Bu durum 2 uç terapi süresi (22 ve 40) hariç, diğer terapi sürelerinin yakın olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Katılımcıları 3 yaş ve 4 yaş grubu olarak ayrı ayrı incelediğimizde 3 yaş grubunda TİFALDİ-AD eşdeğer yaşları arasında 4 yaş grubunda ise TİFALDİ-İD eşdeğer yaşları arasında anlamlı ilişki görülmektedir. Dil müdahale yaklaşımlarının sözcük dağarcığı üzerinde pozitif etkisini gösteren çalışmalarla (Law, 2004) paralellik göstermektedir.

3 yaş GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Kelime Testi alt puanları terapi çeşidine göre (bireysel-grup) anlamlı farklılık göstermemektedir. Ancak grup ve bireysel terapi alan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Alt Testi puanlarını karşılaştırdığımızda bireysel terapi alan çocukların TİFALDİ-İD puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Robinson (2015), yaptığı çalışmada 28-34 aylık GDK olan 5 çocuğun grup ve bireysel terapilerini video kaydı alıp, transkript yaptığında; sözcük üretiminin bireysel terapi alan çocuklarda grup terapisi alanlara göre önemli derecede yüksek olduğunu ancak ortalama sözcük uzunluğuyla ilgili böyle bir farklılığa ulaşamadığını belirtmiştir.

Çocukların dil gelişimlerinde sosyo-ekonomik düzeyinde bir göstergesi olan eğitim düzeylerin etkisine yönelik farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı çalışmalar okul öncesi dönemde olan çocukların dil gelişimlerinde anne-baba eğitim düzeylerinin etkili olduğunu gösterirken (Aydoğan ve Koçak, 2003) bazı çalışmalar anne eğitim düzeyinin etkili olmadığını (Erdoğan vd., 2005) söylemektedir. Yapılan bu çalışmada anne-baba eğitim düzeyleri ile TİFALDİ alt test puanları arasındaki ilişkiyi tüm katılımcılar, 3 yaş grubu ve 4 yaş grubu olarak ayrı ayrı incelediğimizde hiçbir grupta istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır. Kahraman (2016) 0-3 yaş arası çocuklara Denver II

Gelişimsel Tarama Testini uygulamıştır. Bu çalışmanın bulgularına göre TGG çocukların anne-baba eğitim düzeyleriyle gelişim alanlarının (dil, motor ve sosyal) tamamıyla arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır Bu bulgu çalışmamızı destekler niteliktedir. Kaya (2016) çalışmasında 3-6 yaş TGG ve otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sözcük dağarcıklarını Peabody Resim Kelime Alt Testiyle değerlendirmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre TGG ve otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sözcük dağarcığı gelişimi anne eğitim düzeyleriyle anlamlı derecede ilişkili bulunurken; TGG çocukların sözcük dağarcığı gelişimi baba eğitim düzeyi ile ilişkili bulunmamıştır. Ancak OSB olan çocukların sözcük dağarcığı gelişimleri baba eğitim düzeyi ile yakından ilişkili bulunmuştur. Eğitimleri lise ve üniversite olan ebeveynlerin çocuklarının Peabody Testi puanlarının ilkokul mezunu olan bireylerin çocuklarından daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışma 36-59 ay GDK olan çocukların alıcı-ifade edici sözcük dağarcığındaki gelişimi değerlendirmeyi amaçlamıştır. Katılımcılara Türkçeye özgü geliştirilmiş olan TİFALDİ Testi uygulanmıştır. GDK olan çocukların yaş, terapi süresi, terapi çeşidi ve anne-baba eğitim durumu değişkenlerine göre alıcı ve ifade edici sözcük dağarcığının puanları analiz edilmiştir.

Bu çalışmada 3 yaş ve 4 yaş grubu GDK olan çocukların TİFALDİ Alıcı ve İfade Edici Dil Kelime Alt Testlerinden aldıkları ham puan, standart puan ve eşdeğer yaşlar belirlenmiştir. Bulgulara bakıldığında 36 katılımcıdan 34'ünün TİFALDİ-AD eşdeğer yaşının kronolojik yaşından yüksek bulunmuştur. TİFALDİ-ID puanlarında ise 36 katılımcıdan 24 tanesinin eşdeğer yaşı kronojik yaştan düşük olarak bulgulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda TİFALDİ Testinin alt test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermekle birlikte, alıcı dil alt test puanları ifade edici alt test puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

TEDİL ile TİFALDİ Testlerinin bazı alt testleri arasında ilişki olduğu görülmektedir. Daha önce de anlatıldığı gibi TİFALDİ Testinin sözcük dağarcığı gelişimini belirlemeye yönelik bir test olması, TEDİL'in ise dilin fonoloji dışındaki bileşenlerini değerlendiren standart bir test olması, olası dil problemi olan çocuğun dil değerlendirmesinde bu iki testin birlikte kullanılmasının önemini göstermektedir. Tabii ki bu iki test arasındaki tercih klinisyene ve ölçmek istediği dil özelliğine göre de değişiklik gösterebilir. Bunun yanı sıra, TİFALDİ Testinin alıcı ve ifade edici dil puanlarının yaşla beraber artış gösterdiği görülmektedir. Çoğunlukla 4 yaş grubu GDK olan çocukların puanları 3 yaş grubuna göre ileridir. Terapi süresinin, 3 yaş grubunda alıcı dil alt test puanlarını ve 4 yaş grubunda ifade edici dil alt test puanlarını pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Çalışmaya dahil edilen 36 GDK'lı çocuğun verileri analiz edildiğinde TİFALDİ alt test puanları arasında terapi çeşidine göre (grup ve bireysel) ve anne-baba eğitim gruplarına göre de bir anlamlı farklılığın olmadığı bulgulanmıştır.

TİFALDİ Testinin standardizasyonunda dil bozukluğu (otizm, Down Sendromu, GDK gibi) olan çocukların verileri dahil edilmemiştir. Dil gecikmesi ya da bozukluğu olan gruplardaki çocukları ayırt edebilmek/tanılayabilmek için bozukluğu olan grupların verilerinin kullanılması önem taşımaktadır. Bu çalışmada GDK olan çocukların alıcı ve

ifade edici sözcük dağarcıklarının özelliklerini TİFALDİ Testi ile ortaya konması amaçlanmıştır. Bu durum da çalışmamızın önemini vurgular niteliktedir.

5.2. Sınırlılıklar

- 1- Katılımcılar DİLKOM'a başvuru yapan 36-59 aylık GDK tanısı almış çocuklarla sınırlıdır.
- 2- Gruplar karşılaştırılırken terapi sayısı dikkate alınmamıştır.
- 3- Grup ve bireysel terapi süreleri farklılık göstermektedir. Grup terapisinin seansı 2 saatken, bireysel terapinin süresi 45 dakikadır.
- 4- Katılımcıların GDK şiddetleri dikkate alınmamıştır.
- 5- Anne-baba düzeyi değişkenine göre yapılan katılımcı dağılımı farklıdır ve eğitim düzeyleri çok yakındır.

5.3. Öneriler

- 1- İleride yürütülecek benzer bir çalışma daha geniş örneklem gruplarıyla yapılabilir.
- 2- Çalışmanın katılımcıları GDK tanısı alan çocuklardan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra farklı dil ve konuşma bozukluğuna sahip bir örneklem grubuna da uygulanabilir.
- 3- Çalışmaya katılan 36-59 ay GDK olan çocukların test sonuçları TGG akranlarına da uygulanabilir. İki gruptan elde edilen puanlar karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksu-Koç, A., Küntay, A. C., Acarlar, F., Mavis, İ., Sofu, H., Topbaş, S., Turan, F. (2011). Türkçede erken sözcük ve dilbilgisi gelişimini ölçme ve değerlendirme çalışması: Türkçe iletişim gelişimi envanterleri: TİGE-I ve TİGE-II. TÜBİTAK 107KO58 Projesi sonuç raporu.
- Acarlar, F., (2002). Çocuklarda dilin değerlendirilmesi: Betimleyici yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35, 121-127.
- Akçakaya, H. (2015). *Erken yaşta koklear implant uygulanan çocuklarda sözel çalışma belleği ve dilin ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Armonia, A. C., Mazzega, L. C., Pinto, F. C. de A., Souza, A. C. R. F. de, Perissinoto, J., Tamanaha, A. C. (2015). *Relação entre vocabulário receptivo e expressivo em crianças com transtorno específico do desenvolvimento da fala e da linguagem*. *Revista CEFAC*, 17(3), 759–765.
- Arslan, E. (2018). *Konuşma Bozukluğu olan preterm ve term doğmuş çocukların alıcı dil, ifade edici dil ve artikülasyon becerilerinin karşılaştırılması*. Ankara. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Avcı, N., (2004). *Gelişimde 0-3 Yaş 'Yaşama Merhaba'*, Ankara: Morpa Yayıncılık.
- Aydoğan, Y., Koçak, N., (2003). "Okul öncesi çocukların dil gelişimlerine etki eden faktörlerin incelenmesi", *Milli Eğitim Dergisi*, 159, ss.1–5.
- Bates, E., Marchman, V., Thal, D., Fenson, L., Dale, P. S., Reznick, J. S., Reilly, J. & Hartung, J. (1994). Developmental and stylistic variation in the composition of early vocabulary. *Journal of Child Language*, 21, 85-123.
- Baykoç-Dönmez, K. N. (1986). *12-30 aylık Türk çocuklarında dilin kazanılması*. Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Beckage, N., Smith, L., Hills, T. (2011). Small worlds and semantic network growth in typical and late talkers. *PLoS ONE*, 6(5).
- Benedict, H. (1979). Early lexical development: comprehension and production. *Journal of Child Language*, 6(02).
- Berk, L.E., Child Development, Allyn and Bacon, Boston, (2000).
- Bloom, B. S. (1974). Time and learning. *American Psychologist*, 29(9), 682–688.

- Bloom, L. (1973). One word at a time: the use of single-word utterances before syntax. The Hague: Mouton. *Journal of Child Language*, 2, Sf. 2169-183.
- Bloom, L., Lahey, M. (1978). *Language Development and Language Disorders*. New York: Wiley & Sons Inc.
- Brown, R., (1973). *A First Language: The early stage*, Cambridge: Cambridge Yayıncılık.
- Cable, A. L., Domcsh C., (2011). Sytematic review of the literature language emergence. *International Journal Of Language Communication Disorder*, 46(2), 138- 154.
- Camilleri, B., Botting, N., (2013). Beyond static assessment of children's receptive vocabulary: The dynamic assessment of word learning (DAWL). *International Journal of Language & Communication Disorders*, 48(5), 565-581.
- Cangi, E., Selman, B., Işıldar A., Yıldırım G. (2018). "Gecikmiş Dil ve Konuşma Vakalarının İfade Edici Dil Becerilerinin İncelenmesi, *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 3(2).
- Capovilla FC, Prudêncio ER. (2006). Teste de vocabulário auditivo por figuras: normatização e validação preliminares. *Aval. Psic.*5(2):189-203.
- Carson, C. P., Klee, T., Carson, D. K., & Hime, L. K. (2003). Phonological Profiles of 2-Year-Olds With Delayed Language Development. *American Journal of Speech-Language Pathology*.
- Chapman, R., (1981). Exploring children's communicative intentions. In J. Miller (Ed.), *Assesing Language Production in Children: Experimental procedures*. Baltimore: MD. University Park Press.
- Davis, P., Williams, J., Vaughn-Cooke, F., & Wright-Harp, W. (1993). A comparison of lexical development in a normal child and a child with language delay. *National Student Speech, Language, Hearing Association Journal*, 20, 73-77.
- DeCasper, A. J., & Fifer, W. P. (1980). Of human bonding: Newborns prefer their mothers' voices. *Science*, 208(4448), 1174-1176.
- Desmarais, C., Sylvestre, A., Meyer, F., Bairati, I., & Rouleau, N. (2008). Systematic review of the literature on characteristics of late-talking toddlers. *International Journal Of Language & Communication Disorders*, 43(4), 361-389.

- Diken, Ö. (2015). Dil ve İletişim Gelişimi. 0-36 aylık gelişimi risk altında olan çocuklar için gelişimsel destek programı değerlendirme formu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Doğramacı-Diken, Ö. (2011). *İletişim ve Alternatif İletişim Sistemleri* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Elman, J. L. (2011). *Lexical knowledge without a lexicon?* 6(1), 1-33.
- Erdoğan, S., Şimşek B. H., Erdoğan A., (2005). “Ankara’nın Alt Sosyo- Ekonomik Bölgelerinde Ana Sınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, ss.231 – 246.
- Feeney, R., Desha, L., Khan, A., Ziviani, J. (2017). Contribution of speech and language difficulties to health-related quality-of-life in Australian children: A longitudinal analysis. *International Journal Of Speech-Language Pathology*, 19(2), 139-152.
- Fromkin V., Rodman, R., Hyams, N. (2002). *An Introduction to language*. Tomson: Heinle yayıncılık. (s. 586).
- Goldfield, B. A., Reznick, J. S. (1990). Early lexical acquisition: Rate, content, and the vocabulary spurt. *Journal of child language*, 17(1), 171-183.
- Goldin-Meadow, S., Seligman, M. E., Gelman, R. (1976). Language in the two-year old. *Cognition*, 4(2), 189-202.
- Gökmen, G. S., (2007). 4; 0-6; 0 yaş (48-72 aylar) arasındaki çocukların ad-eylem kullanımları. *Dil Dergisi*, (137), 18-33.
- Gündüzer, F. (2015). *Koklear implant kullanan çocuklarda alıcı ve ifade edici dil becerilerinin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Hawa, V. V., Spanoudis, G. (2014). Toddlers with delayed expressive language: An overview of the characteristics, risk factors and language outcomes. *Research in developmental disabilities*, 35(2), 400-407.
- Herschensohn, J. (2007). *Language Development and Age*. UK: Cambridge University Press.
- Hills, T. T., Maouene, M., Maouene, J., Sheya, A., Smith, L. (2009). Longitudinal analysis of early semantic networks: Preferential attachment or preferential acquisition? *Psychological science*, 20(6), 729-739.

- Hresko, W., Reid, D., Hammill, D. D. (1999). Test of Early Language Development–Third Edition. *Austin, TX: Pro-Ed.*
- Kaya, P., (2016). *3-6 yaş grubu otizmlili ve normal gelişim gösteren çocukların sözcük dağarcığı düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kazak Berument S., Güven A. G., (2013). Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi: I. Alıcı dil Kelime Alt Testi Standardizasyon ve Güvenilirlik Geçerlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*; 24(3): 192- 201.
- Kelly, D. J. (1998). A clinical synthesis of the" late talker" literature: Implications for service delivery. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 29(2), 76-84.
- Konrot, A. (2011). *İletişim, Dil ve Konuşma Bozuklukları*. Seyhun Topbaş (Editör). *Dil ve kavram gelişimi içinde* (ss. 227-248). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kuder, J. S. (2013). *Teaching Students with Language and Communication Disabilities*. USA: Pearson Education
- Küntay A. C., Aydın Ç., Göksun T., Tahiroğlu D. (2016). *Aklın Çocuk Hali: Zihin Gelişimi Araştırmaları*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Law, D. G., Weedon, R. L., Sheen, M. R., (2000). Universities and article copyright. *Learned Publishing*, 13(3), 141-150.
- Law, J., Garrett, Z., & Nye, C. (2004). The efficacy of treatment for children with developmental speech and language delay/disorder. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*.
- Leonard, L. B. (2000). Children with specific language impairment. Cambridge, MA: MIT Press.
- Levey, S. (2011). *Language development from birth to age 3*. S. Levey, S. Polirstok (Eds.), *Language development: understanding language diversity in the classroom* (s. 115-138). Los Angeles, CA: SAGE Publications
- Levine L. E., Munsch J. (2010). *Child Development: An Active Learning Approach: An Active Learning Approach*. Canada: SAGE Yayıncılık.
- Lowie, W. (2012). *Dynamic systems theory approaches to second language acquisition*. The encyclopedia of applied linguistics.

- MacRoy-Higgins, M., Schwartz, R. G., Shafer, V. L., Marton, K. (2013). Influence of phonotactic probability/neighbourhood density on lexical learning in late talkers. *International Journal of Language Communication Disorders*, 48(2), 188-199.
- MacRoy-Higgins, M., Shafer, V. L., Fahey, K. J., Kaden, E. R. (2016). Vocabulary of toddlers who are late talkers. *Journal of Early Intervention*, 38(2), 118-129.
- Maguire, M. J., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., & Brandone, A. C. (2008). Focusing on the relation: Fewer exemplars facilitate children's initial verb learning and extension. *Developmental Science*, 11(4), 628-634.
- Maviş, İ. (2011). Okulöncesinde Dil ve Konuşma Gelişimi. Esra Ceyhan (Ed). *Erken çocukluk döneminde gelişim II* içinde(ss.23-49). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- McCarthy, D. (1954). *Language development in children*. L. Carmichael (Ed.), *Manual of child psychology* içinde (s. 494-617). New York: Wiley
- McLoughlin, S. (2006). *Introduciton to Language Development* (2nd Edition). London: Thomson Delmar Learning Yayınları.
- Mehler, Jacques, Peter Jusczyk, Ghislaine Lambertz, Nilofar Halsted, Josiane Bertoncini, and Claudine Amiel-Tison. "A precursor of language acquisition in young infants." *Cognition*29, 2 (1988): 143-178.
- Nelson, K. (1973). Structure and strategy in learning to talk. *Monographs of the society for research in child development*.
- Owens, R. E., Metz, D. E., & Haas, A. (2000). *Introduction to communication disorders*. Needham Heights, MA.: Allyn and Bacon.
- Owens R. (2012). *Language Development And Introduction*. UK: Pearson yayıncılık.
- Ölmez, S., (2010). *24-36 ay arası normal gelişim gösteren çocuklar ile 30-48 ay arası gecikmiş dil ve konuşması bulunan çocukların dilsel becerilerinin TİGE-2 kullanılarak karşılaştırılması*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, I., (2012). *Anneleri düşük eğitim seviyesine sahip 16-36 aylık çocukların ad ve eylem kullanımlarının TİGE-2'ye göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Paul R. (1991). Profiles of Toodlers with slow expressive language development. *Topics in Language Disorders*. 11(4) 1-13.

- Paul, R. (1996). Clinical implications of the natural history of slow expressive language development. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 5(2), 5-21.
- Piaget, J. (1951). *Play, dreams and imitation in childhood*. New York: Norton
- Preston, J. L., Frost, S. J., Mencl, W. E., Fulbright, R. K., Landi, N., Grigorenko, E., Pugh, K. R. (2010). Early and late talkers: school-age language, literacy and neurolinguistic differences. *Brain*, 133(8), 2185-2195.
- Pruden, S. M., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., Hennon, E. A. (2006). The Birth of Words: Ten-Month-Olds Learn Words Through Perceptual Salience. *Child Development*, 77(2), 266–280.
- Raikes, H., Alexander Pan, B., Luze, G., Tamis-LeMonda, C. S., Brooks-Gunn, J., Constantine, J., Rodriguez, E. T., (2006). Mother Child Bookreading in Low-Income Families: Correlates and Outcomes During the First Three Years of Life. *Child Development*, 77(4), 924–953.
- Rescorla, L. (1989). The Language Development Survey: A screening tool for delayed language in toddlers. *Journal Of Speech And Hearing Disorders*, 54(4), 587-599.
- Rescorla, L., & Schwartz, E. (1990). Outcome of toddlers with specific expressive language delay. *Applied Psycholinguistics*, 11(4), 393-407.
- Rescorla, L., Goossens, M., (1992). Symbolic play development in toddlers with expressive specific language impairment. *Journal of Speech and Hearing Research*.
- Rescorla, L., Mirak, J., & Singh, L. (2000). Vocabulary growth in late talkers: Lexical development from 2; 0 to 3; 0. *Journal Of Child Language*, 27(2), 293-311.
- Rescorla, L., Dahlsgaard, K., Roberts, J. (2000). Late-talking toddlers: MLU and IPSyn outcomes at 3;0 and 4;0. *Journal of Child Language*, 27, 643-664.
- Rescorla, L., Alley, A., & Christine, J. B. (2001). Word frequencies in toddlers' lexicons. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 44, 598-609.
- Rescorla, L. (2005). Age 13 language and reading outcomes in late-talking toddlers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 48, 459-472.
- Rescorla, L. (2009). Age 17 language and reading outcomes in late-talking toddlers: Support for a dimensional perspective on language delay. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 52, 16-30.

- Rescorla, L., Frigerio, A., Sali, M. E., Spataro, P., & Longobardi, E. (2014). Typical and delayed lexical development in Italian. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 57(5), 1792-1803.
- Robinson, S. *A comparison of individual and group intervention in toddlers.*
- Roos, E. M., & Ellis Weismer, S. E. (2008). Language outcomes of late talking toddlers at preschool and beyond. *Perspectives on Language Learning and Education*, 15,119–126.
- Ross E. M. ve Ellis-Wiesmer S. (2008). Language outcomes of 7 year old children with or without a history of late language emergence at 24 months. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 42, 1234- 1248.
- Sachse, S., Von Suchodoletz, W. (2008). Early identification of language delay by direct language assessment or parent report? *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, PAP.*
- Scarborough, H. S. (1990). Very Early Language Deficits in Dyslexic Children. *Child Development*, 61(6), 1728.
- Selvi, S. (2016). *Kapsamlı afazi testinin (CAT-TR) Türkçeye uyarlanması: imgelem, tanıdıklık, edinim yaşı ve adlandırma uyumu çalışmaları.* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Slobin, D. I. (Ed.). (1985). *The crosslinguistic study of language acquisition.* NJ: Erlbaum
- Sofu, H. (2016). Adların ve eylemlerin edinimi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 90- 97.
- Stokes, S. F. (2010). Neighborhood density and word frequency predict vocabulary size in toddlers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research.*
- Şen, S., Çiçekler, C. Y., Yılmaz, R. (2010). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen 5-6 Yaş Çocukların Üstdil Becerilerinin İncelenmesi. *Ondokuzmayıs University Journal of Education*, 29(2).
- Thal, D., Tobias, S., & Morrison, D. (1991). Language and gesture in late talkers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 34, 604-612.
- Temel, Z. F., Kılınç F. E., Tepebaş-Cengiz, G. Ş., Ekici K.B., İmir, H. M. (2018). Okul öncesi dönemde yaygın olarak kullanılan dil gelişim testlerinin semantik açıdan incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*. 6(1), 566-590.

- Topbaş, S., Kaçar-Kütükçü, D., Kopkalli-Yavuz, H. (2014). Performance of children on the Turkish Nonword Repetition Test: Effect of word similarity, word length, and scoring. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 28(7-8), 602-616.
- Topbaş S. (2007), *Dil ve Kavram Gelişimi*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Topbaş, S., Guven, S. (2013). TELD-3: T *Test of Early Language Development- Third Edition: Turkish. TEDİL Türkçe Erken Dil Gelişim Testi Kullanım Kılavuzu*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Topbaş, S. (2001). İletişim, Dil ve Konuşma: Temel Kavramlar. Seyhun Topbaş (Editör). *Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi* (ss. 1-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Topbaş, S., Maviş, İ. (2004). Dil ve konuşma bozukluklarında İngilizce-Türkçe Terimler S zl g . Ankara: Karatepe Yayınları.
- Uyanık,  ., Kandır, A. (2010). Okul  ncesi dönemde erken akademik beceriler. *Kuramsal Eđitimbilim*, 3, 118-134.
- Uyanık,  . (2010). *Ankara  rnekleminde Kaufman erken akademik ve dil becerileri araştırma testinin 61-72 aylık Türk çocuklarına uyarlanması*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ward, I. (1997). Law and the other Europeans. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 35(1), 79-96.
- Weismer, S. E., Murray-Branch, J., Miller, J. F. (1994). A prospective longitudinal study of language development in late talkers. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 37(4), 852-867.
- Weismer, S. E., Gernsbacher, M. A., Stronach, S., Karasinski, C., Eernisse, E. R., Venker, C. E., & Sindberg, H. (2011). Lexical and grammatical skills in toddlers on the autism spectrum compared to late talking toddlers. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41(8), 1065-1075.
- Weiss, S., Mueller, H. M. (2012). "Too many betas do not spoil the broth": the role of beta brain oscillations in language processing. *Frontiers in Psychology*, 3, 201.
- Werner, H., Kaplan, B. (1963). *Symbol Formation*. New York: Wiley.
- Whitehouse A. J. O., Robinson M. Zubrick S. R. (2011). Late talking and risk for psychosocial problems during childhood and adolescence, *Pediatrics*, 128, 324-332.

- Williams A. L., Elbert M. (2003). A prospective longitudinal study of phonological development in late talkers. *Language Speech and Hearing in Schools*, 34, 134-153.
- Wing L. (2012). Otizm el kitabı. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Vinco, M. H. (2013). Assessment of preschool vocabulary: Expressive and receptive knowledge of word meanings. *Electronic Theses, Treatises and Dissertations*.
- Yılmaz, Ş. (2009). Erken Çocuklukta İletişim, Dil ve Konuşma. Yeşim Fazlıoğlu (Editör), Erken çocukluk gelişimi ve eğitimi, içinde (ss. 63-82). İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- covariets. *Journal of Speechage and Hearing Research*, 50, 1562- 1592.



EKLER

Ek 1

TİFALDİ Alıcı Dil Alt Test Formu

TİFALDİ ALICI DİL KELİME ALT TESTİ (TİFALDİ-AD) PUANLAMA FORMU

Adı:
Soyadı:
Cinsiyeti:

Uygulama tarihi:
Doğum Tarihi:
Yaş:
Uygulayan:

Başlangıç Noktası	Sıra	Kelime	Hedef	Cevap	Başlangıç Noktası	Sıra	Kelime	Hedef	Cevap
DENEME 1		Kedi	4		39		Paten	4	
DENEME 2		Yatak	3		40		Vazo	3	
2 yaş başlangıç	1	Televizyon	2		41		Cetvel	2	
	2	Yılan	4		42		Fincan	3	
	3	Kapı	1		43		Çatı	3	
	4	Pasta	3		44		Ceza	4	
	5	Parmak	4		6 yaş başlangıç	45	Yunus	3	
	6	Salıncak	3		46		Bakmak	1	
	7	Mandal	1		47		Keçi	3	
	8	Çanta	2		48		Kask	2	
	9	Kurbağa	3		49		Ok	2	
	10	Simit	1		50		Zarf	4	

Kronolojik Yaş	Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş

Ek 2

TİFALDİ İfade Edici Dil Alt Formu

TİFALDİ İFADE EDİCİ DİL KELİME ALT (TİFALDİ-İD) TESTİ PUANLAMA FORMU

Adı:
Soyadı:
Cinsiyeti:

Uygulama Tarihi:
Doğum Tarihi:
Yaş:
Uygulayan:

	Sıra	Kelime	Doğru	Hedef kelime dışı söylemler
2 yaş	1	Köpek		
	2	Anahtar		
	3	Çatal		
	4	Makas		
	5	Dondurma		
	6	Sandalye		
3 yaş	7	Kelebek		
	8	Şemsiye		
	9	Ağaç		
	10	Yıldız		
	11	Bayrak		
	12	Pantolon		
	13	Üzüm		
	14	Tren		

Kronolojik Yaş	Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş

Ek 3

VELİ BİLGİLENDİRME ve ONAM FORMU

Sayın Veli,

Çalışmanın amacı, 24 ay ve üstü olan çocuklara Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ) yi uygulamak ve bulunan sonuçları karşılaştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya katılmayı kabul eden kişilere uzman tarafından TİFALDİ testi uygulanacaktır. Test Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (DİLKOM) gerçekleştirilecektir. Çalışma, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü öğretim üyelerinden Yard.Doç.Dr. Aylın Müge TUNÇER ve yüksek lisans tez öğrencisi Araş.Gör. Beyza Nur SEZER tarafından yürütülmektedir. Elde edilen veriler bilimsel ve eğitsel amaçlar dışında başka bir amaç için kullanılmayacak ve kimlik bilgileriniz saklı tutulacaktır.

Çalışmadan istediğiniz aşamada ayrılma hakkınız ise saklı tutulmaktadır.

Bu sözleşme, sizin çalışmaya katılacağınıza ve bizim de yükümlülüklerimizi yerine getireceğimize ilişkin belgedir.

Bu form velisi olduğunuz vakanın çalışmaya katılmayı kabul ettiğinize ilişkin sözleşmeyi içermektedir. Lütfen sözleşmeyi okuduktan sonra kabul ve ilgili alanı imzalayınız.

Çalışmayı Yürütenler

Velisinin:

Dr. Öğr. Ü. Aylın Müge TUNÇER
Araş. Gör. Beyza Nur SEZER

Katılımcı

Adı- Soyadı:

İmza :

Ek 4

TİFALDİ-AD Testine Ait Bölümlerin Doğru Yanıtlanma Sayıları



	3Y (n=16)	4Y (n=20)
2 yaş		
Televizyon	16	20
Yılan	16	20
Kapı	16	20
Pasta	16	20
Parmak	16	20
Salıncak	16	20
Mandal	16	20
Çanta	16	20
Kurbağa	16	20
Simit	16	19
3 yaş		
Yastık	15	20
Öpmek	15	19
Tabak	15	20
Soğan	14	20
Tavuk	15	20
Armut	14	20
Maymun	16	20
Asmak	13	17
Sabun	13	16
Hortum	14	16
4 Yaş		
Bilezik	12	18
Yalnız	11	15
Lastik	13	16
Kravat	6	17
Güç	10	16
Koyun	11	15
Koşmak	11	18
Sinek	14	19
Ayakkabı	6	14
Kemer	7	14
Mutluluk	8	11
Kilit	10	15
5 Yaş		
Zincir	6	9
Postacı	8	16
Yazmak	7	9
Papatya	10	13
Kafes	8	12

Tehlike	7	10
Paten	10	15
Vazo	5	8
Cetvel	9	12
Fincan	4	10
Çatı	3	12
Ceza	6	13
6 yaş		
Yunus	5	12
Bakmak	2	5
Keçi	10	12
Kask	7	12
Ok	3	10
Zarf	1	5
Düdük	2	8
Roket	6	11
Orman	0	3
Teleskop	5	9
Pervane	5	10
Şelale	3	5
7 yaş		
Dalmak	2	5
Küvet	2	8
Doktor	4	9
Dalgıç	4	8
Öğretmen	1	4
Palet	3	5
Utangaçlık	2	5
Sirk	2	7
Ceviz	2	7
Elips	2	9
Fidan	3	7
Vedalaşmak	2	5
8 Yaş		
Silindir	0	5
Felaket	1	3
Galibiyet	3	5
Fabrika	1	6
Dikdörtgen	1	6
Devirmek	0	4
Gitar	2	4

8 Yaş		
Heyecan	2	4
Yelken	3	9
Yarım	2	5
Verimlilik	0	1
9- 10 Yaş		
Raket	0	4
Piramit	0	6
Göl	0	1
Tır	0	2
Ada	1	4
Fıçı	0	2
Sedye	1	2
Vagon	0	6
Horon	0	1
Şehpa	0	2
11-12 yaş		
Baraj	0	3
Ekmek	0	4
Hamal	0	1
Pul	0	0
Onarmak	0	3
Mezura	0	0
Bere	0	2
Sal	0	0
Zıt	0	1
Viyadük	0	0
Faraş	0	1
Lamba	0	0
Pulluk	0	0
Radyatör	0	0

Ek 5

TİFALDİ-İD Testine Ait Bölümlerin Doğru Yanıtlanma Sayıları

+

	3Y	4Y	5 yaş		
2 yaş			Helikopter	1	9
Köpek	8	18	6 Yaş		
Anahtar	7	18	Gül	1	3
Çatal	8	18	Limon	1	6
Makas	6	17	Burun	0	8
Dondurma	7	18	Kulak	0	7
Sandalye	4	16	Atkı	1	1
3 Yaş			Mantar	1	4
Kelebek	3	15	Dünya	1	2
Şemsiye	4	14	Dağ	1	3
Ağaç	7	18	7 Yaş		
Yıldız	5	15	Hemşire	0	0
Bayrak	4	15	Timsah	1	3
Pantolon	4	11	Çekic	1	4
Üzüm	5	16	Örtümcek	1	2
Tren	3	17	Düğme	1	2
4 Yaş			Geyik	0	2
Masa	4	12	Dürbün	0	2
Merdiven	2	14	Köprü	1	0
Gemi	2	15	8-9 Yaş		
Fil	3	14	Traktör	1	2
Süpürge	1	9	Terazi	1	0
Havuç	2	15	Tornavida	0	0
Kaplumbağa	1	12	Fermuar	0	0
Yaprak	1	11	Piyano	0	0
Yumurta	2	12	Yarasa	1	1
İnek	2	12	10-12 Yaş		
Sepet	1	11	Olta	1	1
Mısır	2	12	Testere	1	1
5 Yaş			Paraşüt	0	0
Otobüs	1	11	Taç	0	0
Güneş	2	8	Yelpaze	0	0
Uçurtma	1	7	Kale	0	0
Eldiven	1	9	Tank	0	1
Kamyon	0	9	Rende	0	0
Tavşan	2	8	Astronot	0	0
Bulut	2	8	Değirmen	0	0
Mum	0	7	10-12 Yaş		
5 Yaş			Balerin	0	0
Askı	1	5	Sapan	0	0
Çadır	1	7	Tünel	0	0
Zürafa	1	8	Petek	0	0

10-12 yaş		
Makara	0	0
Hamak	0	0
Vantilatör	0	0
Merdane	0	0
Fırça	0	0
Havan	0	0



Ek 6

Tüm Katılımcılara ait TİFALDİ Alt Testlerinin eşdeğer yaş tablosu

Katılımcı No	Kronolojik Yaş	TİFALDİ Testi Eşdeğer yaş değerleri	
		TİFALDİ-AD	TİFALDİ-İD
1	39	40	33
2	36	69	24
3	44	70	24
4	36	44	24
5	38	46	24
6	36	57	24
7	36	52	24
8	45	55	32
9	37	52	82
10	38	43	40
11	42	53	25
12	41	56	37
13	43	71	24
14	37	43	35
15	36	52	24
16	47	47	62
17	58	49	39
18	54	73	64
19	51	49	61
20	50	73	43
21	56	56	61
22	56	95	81
23	53	70	61
24	57	80	87
25	51	72	79
26	59	116	44
27	50	52	36
28	48	61	45
29	49	51	24
30	51	66	37
31	49	64	54
32	50	51	54
33	52	41	24
34	53	90	35
35	48	43	59
36	50	75	45

KATILIMCI BİLGİLENDİRME ve ONAM FORMU

Sayın Katılımcı;

Çalışmanın amacı, 24 ay ve üstü olan çocuklara Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ) yi uygulamak ve bulunan sonuçları karşılaştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya katılmayı kabul eden kişilere uzman tarafından TİFALDİ testi uygulanacaktır. Test Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (DİLKOM) gerçekleştirilecektir. Çalışma, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü öğretim üyelerinden Yard.Doç.Dr. Aylın Müge TUNÇER ve yüksek lisans tez öğrencisi Araş.Gör. Beyza Nur SEZER tarafından yürütülmektedir.

Elde edilen veriler bilimsel ve eğitsel amaçlar dışında başka bir amaç için kullanılmayacak ve kimlik bilgileriniz saklı tutulacaktır.

Çalışmadan istediğiniz aşamada ayrılma hakkınız ise saklı tutulmaktadır.

Bu sözleşme, sizin çalışmaya katılacağınıza ve bizim de yükümlülüklerimizi yerine getireceğimize ilişkin belgedir.

Bu form çalışmaya katılmayı kabul ettiğinize ilişkin sözleşmeyi içermektedir. Lütfen sözleşmeyi okuduktan sonra kabul ve ilgili alanı imzalayınız.

Çalışmayı Yürütenler

Dr. Öğr. Ü. Aylın Müge TUNÇER
Araş. Gör. Beyza Nur SEZER

Katılımcının Adı- Soyadı:

Adı- Soyadı:
İmza:

Anadolu Üniversitesi Etik Kurul Kararı


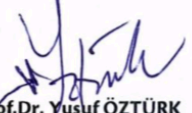
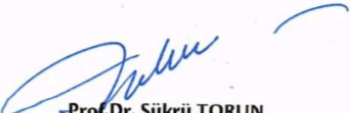



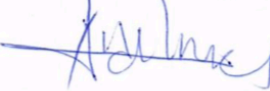
Evrak Kayıt Tarihi: 01.12.2017

Protokol No: 133913

Tarih: 27.02.2018



ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sağlık Bilimleri
BAŞLIK:	Gecikmiş Dil ve Konuşması Bulunan Çocukların Alıcı ve İfade Edici Dil Özelliklerinin Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDI) ile Belirlenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Yrd. Doç. Dr. Aylin Müge TUNÇER
TEZ YAZARI:	Beyza Nur SEZER
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
 Prof. Dr. Dilek AK (Başkan-Eczacılık Fak.)	
 Prof. Dr. Yusuf ÖZTÜRK (Başkan Yardımcısı-Eczacılık Fak.)	 Prof. Dr. Şükrü TORUN (Sağlık Bilimleri Fak.)
 Prof. Dr. Betül DEMİRCİ (Eczacılık Fak.)	 Prof. Dr. Müzeyyen DEMİREL (Eczacılık Fak.)
 Prof. Dr. Nalan GÜNDOĞDU KARABURUN (Eczacılık Fak.)	 Prof. Dr. İlker YILMAZ (Spor Bilimleri Fak.)

Ek 9

**Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi Tez
Uygulama İzin Belgesi**

Ana. Üni. Evrak Tarih ve Sayısı: 28/02/2018-E.24709



T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama
Merkezi (Dilkom) Müdürlüğü



Sayı : 16342588-100
Konu : Eğitim - Öğretim İşleri (Genel)

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 19/01/2018 tarihli ve 9176 sayılı yazı.

Öğrenciniz 23389529078 no'lu Beyza Nur SEZER'in 2017 - 2018 öğretim yılında "Tipik Gelişim Gösteren (Çocuklar) ile Gecikmiş Dil ve Konuşması Bulunan Çocukların Alıcı ve İfade Edici Dil Özelliklerinin TİFALDİ Testi ile Belirlenmesi" konulu yüksek lisans tez çalışmasını Merkezimiz Uzmanları tarafından gecikmiş dil konuşma tanısı konmuş, 24 - 60 ay arasındaki vakalara uygulamasının Yönetim Kurulumuzca uygun olduğunu bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR
Müdür

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Beyza Nur SEZER
Doğum Yeri ve Yılı : Bursa/1994
Yabancı Dil: : İngilizce
e-Posta : beyzanursezer@anadolu.edu.tr

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2012, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi, Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı
- 2016-2017, Dil ve Konuşma Terapisti, Bursa Özel Gelişim Rehabilitasyon Merkezi, Bursa
- 2018, TODİL- Türkçe Okul Çağı Dil Gelişim Testi, Doç. Dr. Selçuk Güven, Ankara,
- 2017, TEDİL- Türkçe Erken Dil Gelişim Testi, Prof. Dr. Seyhun Topbaş, Medipol Üniversitesi, İstanbul.
- 2017, TİFALDİ: Türkçe Alıcı ve İfade Edici Dil Testi, Prof. Dr. Ayşe Gül Güven, Eskişehir.
- 2017, DIR- Floortime 101 Kursu, Uzm. Çiğdem Ergül, İstanbul.
- 2017, Dır- Floortime 201 Kursu, Uzm. Çiğdem Ergül, İstanbul.
- 2015, Milieu Öğretim Teknikleri, Söz Öncesi İletişim Becerilerinin Doğal Bağlamda Öğretimi, 1. Ulusal Gelişimsel Yetersizlik Sempozyumu, Eskişehir.
- 2018, Konuşma Sesi Bozukluğu olan Çocuklarda Kanıta Dayalı Müdahaleler, Caroline Bowen, 8. Ulusal Odyoloji ve Konuşma Bozuklukları Kongresi, Ankara.
- 2016, Çocukluk Çağı Apraksisinde Değerlendirme ve Müdahale, Caroline Bowen, 8. Ulusal Odyoloji ve Konuşma Bozuklukları Kongresi, Ankara.
- 2014, 3. Yutma Bozuklukları Kongresi, Ankara.
- 2015, 8. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi, İstanbul.
- 2015, 1. Ulusal Gelişimsel Yetersizlik Sempozyumu, Eskişehir.
- 2016, 3. Ulusal Disiplinlerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi, Eskişehir.
- 2016, Dil ve Konuşma Bozukluklarında Teoriden Pratiğe: Bantlama Çalıştayı, Eskişehir.
- 2016, 8. Odyoloji ve Konuşma Bozuklukları Kongresi, Ankara.

- 2017, 9. Ulusal Dil ve Konuşma Bozuklukları Kongresi, İstanbul.
- 2018, 2. Uluslararası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi, Eskişehir.

Gönderilen Bildiriler

- Sezer B. N., Yöndem M. Ç., Maviş İ. (2018). Tipik Gelişim Gösteren ve OSB' li 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların Dil Becerilerinin ABLLS-R Değerlendirme Aracı ile Karşılaştırılması, 2. Uluslararası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi, Antalya.

Dernek Üyelikleri:

- 2018, Dil ve Konuşma Terapistleri Derneği, İstanbul.

